

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

(Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2023)

Ahmet AKDAĞ

Arş. Gör. Dr., Sinop Üniversitesi
ahmetakdag4402@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7895-1293>

Hasâisü'l-Kübrâ'nın Telhîsi Üzerine Yazılan Türkçe Bir Tercüme: Muslihiddîn Gırnatevî'nin Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl Adlı Eseri

*A Turkish Translation Written on the Summary of Khasâis al-
Kubrâ: Muslihiddîn Gırnatevî's Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti
Khasâisi'r-Rasûl*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 09.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 26.04.2023

Yayın Tarihi/Published: 30.04.2023

Atıf/Citation

Akdağ, A. (2023). Hasâisü'l-Kübrâ'nın Telhîsi üzerine yazılan Türkçe bir tercüme: Muslihiddîn Gırnatevî'nin Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl Adlı Eseri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(1), 18-51. <https://doi.org/10.34083/akaded.1262674>

Akdağ, A. (2023). A Turkish translation written on the summary of Khasâis al-Kubrâ: Muslihiddîn Gırnatevî's Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Khasâisi'r-Rasûl. *Journal of Academic Language and Literature*, 7(1), 18-51. <https://doi.org/10.34083/akaded.1262674>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

* Bu çalışma, 15-16 Aralık 2022 tarihinde Mimar Sinan Üniversitesi tarafından düzenlenen Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu Anısına Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan bildirinin düzenlenmiş hâlidir.

Öz

Hız. Peygamber'in olağanüstü özelliklerine dair rivayetlerin toplandığı eserler, hasâis türünün meydana getirmiştir. Bu tür, Hız. Peygamber'e mahsus farz, vacip ve mübahların yanı sıra onun ayrıcalık ve üstünlüklerine dair hususiyetleri de kapsamaktadır. Hasâis türünün en kapsamlı ve hacimli eserlerinden biri, Süyûtî tarafından kaleme alınan *Hasâisü'l-Kübrâ*'dır. *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine başta Süyûtî'nin kendisi olmak üzere birçok âlim tarafından ihtisâr, telhîs, şerh, tercüme, hâşiye vb. türde eser yazılmıştır. Süyûtî'nin söz konusu eseri üzerine telhîs (özet) yazanlardan birisi de Abdülmecîd Sivâsî'dir. Kaynaklarda *Telhîsü Hasâisü'n-Nebî* adıyla haber verilen Sivâsî'nin eserinin şimdiye kadar herhangi bir nüshası tespit edilememiştir. Ancak elimizde, metindeki birtakım karinelere hareketle Sivâsî'nin telhîsinin tercümesi olduğu anlaşılan bir eser mevcuttur. Bu eser, 16. yüzyılın son çeyreği ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilen Muslihiddîn Gırnatevî'nin *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adlı eseridir. Şimdiye kadar bir nüshası tespit edilen Gırnatevî'nin bu eseri, 280 varaktan müteşekkildir. Çalışmamız, Gırnatevî'nin bu eserinin kapsamlı olarak tanıtılması üzerinedir. Ancak öncesinde Süyûtî'nin *Hasâisü'l-Kübrâ*'sı ile Muslihiddîn Gırnatevî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Gırnatevî'nin eserinin doğrudan *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın değil, Abdülmecîd Sivâsî'nin *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine yazdığı telhîsin tercümesi olduğu hususu, metindeki karineler ışığında okuyucuya sunulmuştur. Bu kısımlardan sonra Gırnatevî'nin eserinde uygulanan tercüme yöntemi üzerinde durulmuş ve eserin muhtevası özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hasâisü'l-Kübrâ, Süyûtî, Abdülmecîd Sivâsî, Muslihiddîn Gırnatevî.

Abstract

Khasâis type has been created that works related to the extraordinary characteristics of the Prophet. This type includes not only the fard, wajib and mubah specific to the Prophet, but also the features of his privileges and superiorities. One of the most comprehensive works of the khasâis genre is Khasâis al-Kubrà, written by Suyûtî. It has been written that abbreviations, commentaries, annotations, translations on Khasâis al-Kubra by many scholars, especially by Suyûtî himself. Abdülmecîd Sivâsî is one of those who wrote a summary on the mentioned work of Suyûtî. No copy of Sivâsî's work, which is reported as Talhîs Khasâis en-Nebî in the sources, has not been found so far. However, we have a work that is understood to be a translation of Sivâsî's summary based on some clues in the text. This work is Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl by Muslihiddin Gırnatevi, who is estimated to have lived in the last quarter of the 16th century and the first half of the 17th century. This work of Gırnatevi, a copy of which has been identified so far, consists of 280 leaves. Our study is on the comprehensive introduction of this work of Gırnatevi. However, before that, it was given information about of Süyûtî's Khasâis al-Kubra and the life and works of Muslihiddin Gırnatevî. In addition, it is presented to the reader in the light of the clues in the text that Gırnatevî's work is not a direct translation of Khasâis al-Kubrà, but a translation of Abdülmecîd Sivâsî's summary on Khasâis al-Kubra. After these parts, the translation method of Gırnatevî's work was emphasized and the content of the work was summarized.

Keywords: Khasâis al-Kubrà, Suyûtî, Abdülmecîd Sivâsî, Muslihiddîn Gırnatevî.

Giriş

Arapça hâssiyyet kelimesinin çoğulu olan hasâis “bir şeye, birine has olan keyfiyyetler, nitelikler” (Devellioğru, 2006, s. 333) anlamına gelmektedir. Bu kelimenin terim manası ise Hz. Peygamber’e has olup diğere insanlarda bulunmayan yani onu diğere insanlardan ayırt eden özelliklerdir. Hasâis; Hz. Peygamber’e mahsus farz, haram, mübahlar ile imtiyaz ve üstünlüklerle alakalı bir telif alanıdır (Oğuzay, 2019, s. 147). Yakın anlamlara sahip olmaları hasebiyle şemâil, delâil ve hasâis kelimelerinin anlamları zaman zaman birbirine karıştırılmıştır. Şemâil “başta hadis olmak üzere siyer, tarih ve tasavvufa dair eserlerde bir insan olarak Resûl-i Ekrem’in dış görünüşünü, özel hayatını ve ahlâkını ifade eden bir terim halinde kullanılmıştır” (Kandemir, 2010, s. 497). Delil kelimesinin çoğulu olan delâil ise terim manasını nübüvve kelimesiyle terkip hâlinde kullanılmasıyla kazanmıştır. Bu hâliyle delâilü’n-nübüvve “peygamberin bizzat gösterdiği veya peygamberliğine alâmet olmak üzere kendisi dışında meydana gelen tabiat üstü olayları konu edinen, peygamberin getirdiği ilkeleri ilmî tahlillere tâbi tutarak bunların ilâhî kaynaklı olduğunu, dolayısıyla o peygamberin de hak peygamber olduğunu ispatlamayı amaçlayan eserleri ifade eder” (Yavuz, 1994, s. 115).

Hasâis, bir telif alanı olarak hicri yedinci asra kadar delâil ile aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Hz. Peygamber’in sıradan insanlarda bulunmayan ve fevka’l-beşer (beşer üstü), fevka’l-âde (olağanüstü) vb. kavramlarla karşılanan farklı üstünlüklerini konu edinen telif alanı, ilk dönemlerde delâil kelimesi ile karşılanırken hicri yedinci asrın başından itibaren hasâis kelimesi ile karşılanmaya başlanmıştır (Tuzcu, 2002, s. 21). Bu kavramlar, hicri yedinci asırdan itibaren delâilü’n-nübüvve ve hasâisü’n-nübüvve olmak üzere iki ayrı telif sahası olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu anlam çerçevesinde Hz. Peygamber’in peygamberliğini kanıtlamak maksadıyla yazılan eserler delâilü’n-nübüvve, onun diğere insanlardan ayırt edilmesini sağlayan mucize ve özelliklerinin anlatıldığı eserler ise hasâisü’n-nübüvve olarak adlandırılmıştır.

Kaynaklarda hasâis sahasında kalem oynatan ilk kişinin İmâm Şafii (ö. 820) olduğu kayıtlıdır. Bu kelimeyi ilk defa eserinin başlığında kullanan kişi ise Ebû Ca’fer Ahmed b. Muhammed el-Kummî (ö. 961)’dir. Kummî’nin eserinin adı *Hasâisü’n-Nebî ve Âli Beytihi*’dir (Ahatlı, 1997, s. 279). Hasâis türünün en geniş ve en kapsamlı eseri, Ebû’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî tarafından yazılıp *Hasâisü’n-Nebî* veya yaygın olarak *Hasâisü’l-Kübrâ* adıyla adlandırılan eserdir. Bu eser, *Hasâisü’l-Kübrâ*’nın yanı sıra *el-Hasâis ve’l-Mucizâtü’n-Nebeviyye*, *el-Hasâisü’n-Nebeviyyetü’l-Kübrâ*, *Kitâbü’l-Mucizât*, *Kifâyetü’t-Tâlibi’l-Lebîb fî Hasâisi’l-Habîb* vb. isimlerle de anılmıştır (Yavuz, 1997, s. 276). Çalışmada Süyûtî’nin bu eserinin yöntemi ve muhtevası hakkında bilgi verildikten sonra bu eser

üzerine şerh, tercüme, telhîs, muhtasar vb. türlerde yazılan eserlerin adları zikredilmiştir.

1. Süyûtî'nin Hasâisü'l-Kübrâ'sı

Tam adı Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî olup 1505 yılında vefat etmiştir (Özkan, 2010, s. 188). 17 yaşından itibaren telif hayatına başlayan ve tefsir, hadis, fıkıh, Arap dili ve edebiyatı, usûl, beyân, tasavvuf, tarih, âdâb vb. alanlar başta olmak üzere yaklaşık 600 eser kaleme alan Süyûtî, yaşadığı çağın en fazla eser neşreden âlimlerindedir (Aslan, 2007, s. 42). Onun 500'ü aşkın yekûn oluşturan eserlerinden bir tanesi de *Hasâisü'l-Kübrâ*'dır.

Hasâisü'l-Kübrâ, Süyûtî tarafından Hz. Peygamber'in olağanüstü özelliklerine dair rivayetlerin derlendiği hacimli bir eserdir. Süyûtî, eserin giriş kısmında "Resûl-i Ekrem'in nübüvvetini kanıtlayan bütün rivayetleri derlediğini, ancak uydurma olanlarına yer vermediğini, isnad açısından zayıf rivayetleri araştırdığını, topladığı malzemeyi tasnif etmeye çalıştığını, böylece sahasında en doyurucu hale gelen kitabının inkârcılar, bozguncular, bid'atçılar, mülhidler ve inatçı filozoflara karşı bir reddiye teşkil ettiğini" (Yavuz, 1997, s. 276) belirterek eserini hangi saiklerle vücuda getirdiğini dile getirmiştir. Müellif, *Hasâisü'l-Kübrâ*'da bulunan rivayetlerin güvenilir olduğunu belirtmesine rağmen uydurma hadisleri derlediği *el-Leâli'l-Masnû'a fî'l-Ehâdisi'l-Mevdûa* adlı eserinde bulunan bazı hadislerle de yer vererek (Ünsal, 2020, s. 110) bu iddiasıyla çelişmiştir.

Süyûtî, hasâis sahasıyla alakalı tespit ettiği hadisleri çoğunlukla herhangi bir tenkide tabi tutmadan eserine dâhil etmiştir. Hâl böyle olunca eserde mevzû hadis olarak adlandırılan birçok uydurma hadisin yanı sıra zayıf ve münker hadislerle de yer verilmiştir. Bu durum, eserin güvenilirliğine gölge düşürmüş ve zaman zaman bazı hadislerin eserin farklı yerlerinde tekrar edilmesine yol açmıştır.

Hacim bakımından son derece geniş bir eser olan *Hasâisü'l-Kübrâ*, kimi araştırmacılar tarafından okuyucuya kolaylık sağlanması amacıyla konularına göre bölümlere taksim edilmiştir. Yusuf Şevki Yavuz ve Fatıma Ünsal, *Hasâisü'l-Kübrâ*'yı on dört bölüme ayırmıştır (Yavuz, 1997, s. 276; Ünsal, 2012, s. 8-9). *Hasâisü'l-Kübrâ*'yı *Peygamberimiz'in Mucizeleri ve Büyük Özellikleri* adıyla Türkçeye tercüme eden Ömer Temizel ise Yavuz ve Ünsal'ın taksiminden farklı olarak tercümesini yirmi bölüme meydana getirmiştir. Gerek Yavuz gerek Ünsal gerekse Temizel, hangi kriterlere binaen eseri bölümlere ayırdığı hakkında herhangi bir bilgilendirmede bulunmamıştır. Daha özet mahiyetinde olması hasebiyle Yavuz ve Ünsal'ın taksimi göz önünde bulundurularak *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın genel hatlarıyla şu konular etrafında teşekkül ettiğini söylemek mümkündür:

Birinci Bölüm: Bu bölümde Hz. Peygamber'in yaratılışından peygamberliğine kadarki sürede meydana gelen hadiseler, diğer ilahî kitaplarda adının anılması ve doğumundan önce Mekke'de meydana gelen olaylara dair rivayetler yer almaktadır.

İkinci Bölüm: Bu bölüm, Hz. Peygamber'in vücudunda bulunup onun nübüvvetine delil olan üstün özelliklere dair rivayetler ve peygamberliğinden önce meydana gelen olağanüstü olaylara dair haberleri ihtiva etmektedir.

Üçüncü Bölüm: Bu bölümde Peygamberliğinden itibaren başlayıp Medine'ye hicret edene kadarki süreçte meydana gelen mucizelere dair rivayetlere yer verilmiştir.

Dördüncü Bölüm: Bu bölüm, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra oranın sosyal hayatında görülen olağanüstü iyileşmeler ve savaşlarda meydana gelen mucizelere dair rivayetleri kapsamaktadır.

Beşinci Bölüm: Bu bölümde Hz. Peygamber'in devlet başkanlarına yazdığı mektupların ulaştırılması esnasında gerçekleşen mucizeler, bazı kabilelerin Müslüman olmak için gönderdikleri heyetlerin ve Müslüman olan kişilerin şahit oldukları mucizelere dair rivayetler ve Vedâ haccı esnasında karşılaşılan olağanüstü olaylara dair rivayetler yer almaktadır.

Altıncı Bölüm: Bu bölümde Hz. Peygamber'in su ve çeşitli yemekleri çoğalttığına dair rivayetler aktarılmıştır.

Yedinci Bölüm: Bu bölümde deve, koyun, ceylan vb. hayvanların konuşması, Hz. Peygamber'in ölüleri diriltip onlara hitap etmesi, hastaları iyileştirmesi, körlerin gözlerini açtırması ve dilsizleri konuşturmasına dair rivayetlere yer verilmiştir.

Sekizinci Bölüm: Eserin bu bölümünde Hz. Peygamber'in cansızlarla ilgili mucizelerini nakleden rivayetler; yemeğin ve kum tanelerinin tespihi, hurma kütüğünün inlemesi, dağın hareket etmesi, parmaklarının parlaması, batan güneşi geri getirmesi vb. hususlar ele alınmıştır.

Dokuzuncu Bölüm: Bu bölümde Hz. Peygamber'in rahmet, hastalık, fitne, dünya, cuma, kıyamet vb. kavramların cisimlere bürünmüş hâlini görmesine ve Hızır ve İsa peygamberle buluşmasına dair rivayetler aktarılmıştır.

Onuncu Bölüm: Burada Hz. Peygamber'in ashabının melekleri ve cinleri görüp onlarla konuştuğunu nakleden rivayetlere yer verilmiştir.

On Birinci Bölüm: Bu bölümde Hz. Peygamber'in gelecekte meydana geleceğini bildirdiği olayların aynı şekilde gerçekleştiğine dair rivayetler; fethedilen ülkelerin isimleri, ashabından kimin nerede öleceği, ileride ortaya çıkacak mezhepler, kıyamet alametleri vb. hususlar nakledilmiştir.

On İkinci Bölüm: Bu bölüm, Hz. Peygamber'in kabul olmuş duaları ve onun zamanında sahabeleri tarafından görülen rüyalara dair rivayetleri içermektedir.

On Üçüncü Bölüm: Bu bölümde önceki peygamberlerin faziletleriyle Hz. Peygamber'in faziletlerinin mukayesesine dair rivayetler ele alınmıştır.

On Dördüncü Bölüm: Bu bölüm, Hz. Peygamber'in vefatıyla ilgili mucizelere dair rivayetleri içermektedir (Yavuz, 1997, s. 276; Ünsal, 2012, s. 8-9).

Müellifin yaklaşık 20 yıllık tetkiklerinin sonucu vücuda gelen *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın temel kaynakları arasında Ebû Nu'aym el-İsfâhânî ve İbn Asâkir gibi âlimlerin eserlerinin yanı sıra Beyhakî'nin *Delâilü'n-Nübüvve*'si, *Kütüb-i Sitte*, İbn Ebî Şeybe'nin *el-Musannefi*, Zübeyr b. Bekkâr'ın *Ahbâru Medine*'si, Ebu'l-Kâsım İbn Abdulhakem'in *Fütûhu Mısır*'ı, İbn Ebu'd-Dünyâ'nın *Kitâbu'l-Kubûr*'u, İbn Ebi Dâvûd'un *Kitâbu'l-Mesâhifi*, Hakîm et-Tirmizî'nin *Tarifu Nisâbûr*'u ve *Nevâdirü'l-Usûl*'ü, İbn Hibbân'ın *Kitâbu's-Sahâbe*'si, Ebu'l-Ferec el-İsfahânî'nin *el-Eğânî*'si, İbn Hacer el-Askalânî'nin *Fethü'l-Bârî*'si, Taberânî'nin *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*'i, Hattâbî'nin *Garîbü'l-Hadîs*'i, Sülemî'nin *Kitâbu'l-Et'ime*'si, Nevevî'nin *Şerhü'l-Mühezzebe*'i vb. eserleri zikretmek mümkündür. Müellif aynı zamanda Bâkîllânî, Zemahşerî, Tâceddîn es-Sübkî gibi âlimlerin isimlerini zikretmek suretiyle onların eserlerine de yeri geldikçe atıflarda bulunmuştur (Yavuz, 1997, s. 276-277; Ünsal, 2012, s. 9).

Hasâisü'l-Kübrâ üzerine şerh, muhtasar, telhîs, tercüme vb. türlerde olmak üzere çeşitli eserler kaleme alındığı gibi bu eserin muhtasarlara, telhîsleri ve şerhleri üzerine de şerh, muhtasar, nazma aktarma, tercüme vb. eserler yazılmıştır. *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine yazılanların ilki, müellifin kendisi tarafından Unmûzecü'l-Lebib adıyla yapılan muhtasardır. Söz konusu muhtasar üzerine Muhammed Abdurrauf el-Münâvî tarafından *el-Ucâletü's-Seniyye* ve *Şerhu Şemâilî'n-Nebeviyye ve'l-Hasâisi'l-Mustafaviyye* adlarıyla iki şerh yazılmıştır (Tuzcu, 2002, s. 31). Unmûzec, Hanîf İbrahim Efendi tarafından *Menhecü'l-Edîb fî Şerhi Unmûzeci'l-Lebib* adıyla Türkçe olarak şerh edilmiştir (Erkoç, 2013, s. 8). *Unmûzec*'in şerhlerinin yanı sıra Abdülbâkî b. Muhammed el-Menûfî'nin *el-Kevkebü'l-Münîr bi-Hasâisi Nebiyyi'l-Beşir*'i, İbn Allân'ın *Fethü'l-Karîbü'l-Mucîb fî Nazmı Hasâisi'l-Habîb*'i, Âişe el-Baûniyye'nin *ed-Dürrü'l-Gâis fî Bahri'l-Mucizât ve'l-Hasâisi'l-Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine yazılan şerhlere dendir. Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Kâsım el-Bûnî tarafından *Nazmü'l-Hasâisi'n-Nebeviyye* adıyla manzum hâle getirilen *Hasâisü'l-Kübrâ*, 1967 yılında Muhammed Halîl Harrâs tarafından muhtevâsındaki rivayetler isnâd ve metin yönünden eleştirilip dipnotlar eklenerek 3 cilt olarak yayımlanmıştır. Aynı zamanda Abdullâh et-Tûleydî tarafından *Tehzîbü'l-Hasâisü'l-Kübrâ* adıyla da 1999 yılında Beyrut'ta basılmıştır. Abdullah b. Abdülkâdir et-Telîdî, *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine *Tehzîbü'l-Hasâisi'n-Nebeviyyeti'l-Kübrâ* adıyla 1990 yılında bir tehzîb yazmıştır, yani bazı düzeltmelerle eseri özetlemiştir (Tuzcu, 2002, s. 31-32; Oğuzay, 2018, s. 80-81).

Süyûtî'nin hasâis sahasının önemli eserleri arasında gösterilen ve çeşitli kütüphanelerde birçok nüshası bulunan *Hasâisü'l-Kübrâ*'sının şimdiye kadar tespit edilmiş Türkçe üç tercümesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki 16. yüzyılın sonları ile 17.

yüzyılın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilen ve çalışmamızın da ana konusunu teşkil eden Muslihiddîn Gırnatevî'nin tercümesidir. Diğer iki tercüme ise yakın zaman ait tercümelere aittir. Bunlar Ömer Temizel'in iki ciltten müteşekkil *Peygamberimiz'in Mucizeleri ve Büyük Özellikleri* adlı eseri ile Naim Erdoğan'ın üç cilt bir arada olmak üzere *Olağanüstü Yönleriyle Peygamberimiz* adlı eserleridir.

Çalışmamızda *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın şimdiye kadar tespit edilen ilk tercümesi olan Gırnatevî'nin tercümesi ana hatlarıyla tanıtılacaktır. Aşağıda öncelikle Muslihiddîn Gırnatevî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, ardından *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adlı eserinin nüshaları tanıtılmış, eserde uygulanan tercüme yöntemi üzerinde durulmuş ve eserin muhtevası özetlenmiştir.

2. Muslihiddîn Gırnatevî'nin Hayatı ve Eserleri

2.1. Hayatı

Tezkire, ansiklopedi, antoloji, edebiyat tarihi vb. kaynaklarda Muslihiddîn Gırnatevî'nin hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bundan ötürü onun hayatı veya yaşadığı zamana dair söyleyeceklerimiz, şimdilik onun mevcut eserlerindeki birtakım ipuçlarından ibaret olacaktır. Gırnatevî, gerek *İstivâ-yı Tarîk-i Muhammediyye fî Silsileti'l-Aleviyye* gerekse çalışmamızın bahis mevzusu *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adlı eserlerinde; ismini, “Muslihiddîn el-Arabî et-Tâî el-Endülüsî el-Gırnatevî” olarak kaydetmiştir. Bu tavsiften hareketle Muslihiddîn Gırnatevî, İspanya'nın Endülüs bölgesinde bulunan Gırnata (Granada) şehrinde doğmuştur. Gırnatevî, *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adlı eserinin sonlarında “... bu kitâb-ı şerîf itmâmına yetiştürdi ve tercemesinden ferâğ müyesser itdi, şehri muharremü'l-harâm guresinde ki hicretü'l-Mustafaviyye'den bin yigirmi üç senesinün evveli vâki' oldı.” (*Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl*, 799, v. 280a) cümlesinde belirttiği üzere eserini hicri 1023 yılı Muharrem ayının başlarında (Şubat 1614) tamamlamıştır. Bir müellifin herhangi bir eseri kaleme alması, tercüme veya şerh etmesi için belli bir eğitim ve kültür birikimine sahip olması gerekmektedir. Bu eserin mütercimi Gırnatevî'nin söz konusu eseri 1614 yılında tamamladığı hususundan yola çıkarak onun o tarihlerde en azından yirmili veya otuzlu yaşlarda olduğu tahminini yürütmek mümkündür. Bundan hareketle mütercimim en azından 16. yüzyılın son çeyreği ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı söylebilir. Gırnatevî'nin *İstivâ-yı Tarîk-i Muhammediyye fî Silsileti'l-Aleviyye* adlı eserini detaylıca tanıtan Mücahit Kaçar, eserin bir yerinde yazarın; şeyhi Abdülmecîd Sivâsî'nin 1049/1639 yılında vefat ettiğini bildirdiğini ve bundan hareketle müellifin 17. yüzyılın ilk yarısının sonlarında vefat etmiş olabileceği tahminini yürütmüştür (2017, s. 58) ki biz de aynı fikirdeyiz.

Muslihiddîn Gırnatevî, çalışmamızda tanıtılan *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adlı eserinin Hz. Peygamber'in deniz savaşlarına çıkacak kişileri haber verdiği kısmında; Hz. Peygamber'in konuyla ilgili hadisinin kendi zamanında tamamıyla gerçekleştiğini, kendisinin de deniz savaşlarına katıldığını ve deniz savaşlarında bulunan bir topluluğa mensup olduğunu "el-Hamdü'lîllâh ki bu hadîs-i şerîf tamâm mâ-sadakası bizüm zamânumuzda zâhir oldu ve ol tâ'ifeden itdi, deryâ gazâlarında bulunduk ve deryâ gazâsın idenler zümresine bizi katdı." (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 120b) cümlesiyle dile getirmiştir. Buradan hareketle Muslihiddîn Gırnatevî'nin ömrünün bir bölümünde deniz savaşlarına katıldığı anlaşılmaktadır. Gırnatevî, bahsedilen kısmın devamında Hz. Peygamber'in ümmeti ve gazilerinden olmanın bundan bin yıl önce haber verilmesinin büyük bir mutluluk olduğunu şu cümlesiyle bildirmiştir: "Katı devletdür ki bin yıl evvel Resûlu'llâh seni ümmet ve gâzî göre" (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 120b). Gırnatevî'nin bu cümlesi, onun 17. yüzyılın ilk yarısında hayatta olduğunu kanıtlamaktadır. Gırnatevî'nin çalışmamızda söz konusu edilen eserine dair "Bir mikdâr dârü'l-İslâmbûl'da ve bir mikdâr Bagdâd-ı burc-ı evliyâda yazıldı" (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 280a) cümlesi, bu eserin bir kısmının İstanbul'da diğer kısmının ise Bağdat'ta kaleme alındığını haber vermektedir. Bu da onun hayatının bir kısmında İstanbul ve Bağdat şehirlerinde yaşadığını göstermektedir. Gırnatevî hakkında şimdilik elimizde başka bir bilgi bulunmamaktadır.

Gırnatevî'nin tercümesinde bazı mezhep, akım ve fırkaları eleştirmesi; bazı kelimelerin lügat ve terim manalarını vermesi; bazı kelime ve ibareleri sarf ve nahiv kaideleri bakımından değerlendirmesi vb. hususiyetler göz önünde bulundurularak onun belli bir eğitim seviyesi ve bilgi birikimine sahip bir müellif olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.Eserleri

2.2.1.İstivâ-yı Tarîk-i Muhammediyye fî Silsileti'l-Aleviyye

Halvetilik tarikatının âdâb ve usulleri hakkında kaleme alınan bu eser, 58 varaktan oluşmaktadır. Müellif, eserin sebab-i telif kısmında; bir gün rüyasında Hz. Alî'nin elinde nurlu bir top gördüğünü, bu topu Hz. Alî'den istemesi üzerine topun kendisine ihsan edildiğini, topun üzerinde istivâ-yı tarîk yazıldığını, bu rüyanın tevilini birkaç gün düşündüğünü, birisinin kendisinden Halvetiliğin âdâb ve esaslarını anlatan bir eser yazmasını rica etmesi üzerine rüyanın manasını idrak ettiğini ve bunun üzerine bu eseri kaleme aldığını belirtmiştir (Kaçar, 2017, s. 58-59). Muslihiddîn Gırnatevî'nin bu eseri, Mücahit Kaçar tarafından 2017 yılında yayımlanan bir makale kapsamında detaylı olarak tanıtılmıştır.

2.2.2.Müntehâ'l-Fütûhât

Kaynaklarda Gırnatevî'nin bu eseri hakkında şimdiye kadar herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Bu eserin varlığını haber veren Gırnatevî'nin kendisidir. Gırnatevî, çalışmamızda tanıtılan *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* isimli eserinin iki yerinde *Müntehâ'l-Fütûhât* adlı eserine göndermede bulunmuştur. Gırnatevî'nin söz konusu göndermeleri şu şekildedir: "Dileyen görmek Müntehâ'l-Fütûhât kitâbumuzda yoklasun" (*Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl*, 799, v. 121b), "Ba'zı gazâları Müntehâ'l-Fütûhât nâm târihimüzde beyân itdük" (*Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl*, 799, v. 24b). Bu iki cümleden hareketle Gırnatevî'nin söz konusu eserinin bazı savaş ve fetihler üzerine kaleme alınan bir tarih kitabı mahiyetine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.3.Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl

Muslihiddîn Gırnatevî'nin bu eseri, Süyûtî'nin Hz. Peygamber'in olağanüstü özelliklerine dair rivayetleri derlediği *Hasâisü'l-Kübrâ* adlı hacimli eserinin Abdülmecîd Sivâsî tarafından *Telhîsü Hasâisü'n-Nebî* adıyla yapılan telhîsinin (özetin) Türkçe tercümesidir.

2.2.3.1. Nüshaları

Muslihiddîn Gırnatevî'nin *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adlı eserinin tarafımızca şimdiye kadar yalnızca bir nüshası tespit edilebilmiştir. Söz konusu nüsha, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Nuruosmaniye 799 numarada kayıtlı olup 280 varaktan müteşekkildir. Nesih yazı çeşidiyle yazılan eserin müellif hattı mı olduğu yoksa müstensih marifetiyle mi çoğaltıldığına dair herhangi bir bilgi mevcut değildir. Eserin baş tarafında III. Osman'ın vakıf mührü bulunmaktadır. Eserde konu başlıkları, muhaddis ve hadis râvîlerinin adları genellikle kırmızı mürekkepli kalemle yazılmışken hadîs-i şerîfler ise bazen kırmızı mürekkepli kalemle bazen de üst kısmına kırmızı mürekkepli kalemle çizgi çizilerek yazılmıştır. Eserde eksik veya yanlış yazılan kısımlarda sah kaydı düşülmüş ve sayfa kenarında gerekli eklemeler veya düzeltmeler yapılmıştır.

3. Hasâisü'l-Kübrâ Üzerine Yazılan Telhîsin (Özetin) Abdülmecîd Sivâsî'ye Aidiyeti Hakkında

Muslihiddîn Gırnatevî, şeyhi ve hocası olarak andığı Abdülmecîd Sivâsî'nin; Süyûtî'nin *Hasâisü'n-Nebî* adlı eserinin mütalaa edildiği bir derste; bu eserin gereksiz detaylar ve tekrarlardan meydana geldiğini, her ne kadar dinin emrini yerine getirme hususunda çok detaylı ve tekrara dayalı olmasının faydaları olsa da okuyucunun söz

konusu tekrarlardan bıkmaması ve eserden gereğince istifade etmesinin sağlanması amacıyla ayıklanarak özetlenmesinin daha faydalı olacağını söylediğini şu cümleleriyle dile getirmiştir:

“İmâm es-Suyûtî te'lif itdüğü mufassal Hasâ'isü'n-Nebî nâm kitâbın mütâla'a itdükte gâyetde mutavvel olmagın görüp ve niçe mükerrerât olmagın yoklayup ve kesret-i rivâyât ile memlû olmagın te'emmül kılup pes telhîs ve ihtisâr itmesi lâzım olup şundan ötüri ki ol kitâb-ı şerîf gerçi ki emr-i dîn husûsında menfa'atı kesire belki i'tikâd-ı yakîn tahsîl olmagı sebeb-i tâmdur velâkin muhtasar olunca خیر الكلام ما اقل و دل معناه (Sözün en hayırlısı, az ama mana ifade edenidir) şâmilesi olur. Zîrâ ki zeyrek-meşreb ve mizâc-mu'tedil olanlar istifâdeden ve tekrârdan usanmayalar” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 2a).

Gırnatevî, yukarıdaki malumattan sonra Süyûtî'nin söz konusu eserinin “... telhîs olan kitâbı...” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 2a) ibaresiyle özetlendiğini vurgulamış ve bu özetten kendisinin de nasiplenmek istediğini Abdülmecîd Sivâsî'ye bildirmiştir. Bunun üzerine Abdülmecîd Sivâsî, Gırnatevî'ye eseri tercüme etmesi konusunda izin vermiştir. Gırnatevî, bu hususu şu cümleleriyle bildirmiştir:

“Öyle olsa 'abd-i kâsî Muslihi'd-dîn el-'Arabî et-Tâ'î el-Endülüsi el-Kırnatâti gördüm ki ol kitâb-ı celîl ki tasnîfinde sevâb-ı cezîl belki dünyâ durdukaça 'akâr gibi akar çün cereyân-ı Nil niçe olmasun ki ol hazret-i mahmûdu'z-zât ve's-sıfât ve server-i kâ'inât ma'sûm-ı 'anî'l-hatâ ve'z-zellât-ı evsâf-ı şerîfiniün 'ilmîne vesîle ve hasâ'is-i lâ-yuhsâsından bir mikdâr tezkire, pes ol kerîmü'l-hulka ve selîmü's-sadr ve'l-'akl ve's-selîka eltâfından ricâ itdüm ki telhîs olan kitâbı ki sevâbı 'azîm ve devleti devîmdür ondan beni hissedâr ve behredâr eyleye. Pes ol kerem-kânî hîn-i recâda agzından lâ gelmez terceme it buyurdı” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v., 2a-2b).

Gırnatevî, eserinin başka sayfalarında da tercüme ettiği eserin doğrudan *Hasâisü'l-Kübrâ'nın* değil; onun telhîsinin tercümesi olduğuna dair cümleler kurmuştur. Mütercim bu konudaki ifedeleri şu şekildedir: “Mutavvel hasâ'isinde İmâm Suyûtî yazar ki...” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 32a); “Ma'lûm ki bu kitâb mulahasdur” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 64b); “Mufassalda yoklana ziyâde tafsîl isteyen” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 77b); “Buna benzer kıssa çokdur mufassâl hasâ'isde” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 83a); “İmâm Suyûtî mufassalda eyidür...” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 151b). Bu ifadelerden hareketle Gırnatevî'nin eserinin Süyûtî'nin *Hasâisü'l-Kübrâ'sının* tercümesi olmayıp *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine yazılan telhîsin (özetin) tercümesi olduğu anlaşılmaktadır.

Abdülmeccid Sivâsî'nin yukarıda değinilen telhîsinin şimdilik elimizde herhangi bir nüshası bulunmadığından Gırnatevî'nin eserinin onun telhîsinin tercümesi olduğunu söylemek için başka delillere ihtiyaç duyulmaktadır. Gırnatevî, tercümesinin satır aralarında verdiği bilgilerle bu hususu açıklığa kavuşturmuştur. Mütercim, eserin üç farklı yerinde telhîs kelimesini de zikretmek suretiyle telhîs sahibinden şu şekilde bahsetmektedir: “Ammâ sâhib-i telhîs şeyhunâ kuddise sirruhu'l-'azîz eyidür ben tevakkuf itmem Hazret 'aleyhi's-selâmun hasâ'il-i şerîfi 'adedine” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 166b); “Sâhib-i telhîs 'azîzümüz kuddise sirruhu eyidür ki...” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 193b); “Bu ma'nâya bürhân ve delil idindi telhîs sâhibi ki Hazret-i Resûl gazâlarda hud'a ile kâtâl itmezdi hemîn lâubâlî kâtâl iderlerdi” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 228b). Bu cümlelerde telhîs sahibi için “şeyhunâ (şeyhimiz)” ve “azîzimiz” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Eserin Abdülmeccid Sivâsî'den bahsedilen giriş kısmında da Abdülmeccid Sivâsî hakkında “seyyidnâ (seyyidimiz)” ve “şeyhunâ (şeyhimiz)” ifadeleri kullanılmıştır. Söz konusu kısım şu şekildedir: “... husûsan ki 'ilmlerün eşref[i] ki 'ilm-i hadîsdür zabtında mâhir ve sâ'ir 'ulûmda 'âlim-i Rabbânî ve nihrîr-i şeyhü'ş-şüyüh seyidnâ ve şeyhunâ 'Abdü'l-Mecîd ez-Zilî ve künyesi Şeyhî ve İstanbul'da şöreti Sivâsî ...” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 2a). Bu ifadeler, mütercimin bahsettiği telhîs sahibinin Abdülmeccid Sivâsî olduğuna dairki düşüncemizi delillendirmektedir.

Gırnatevî, eserin bazı bölümlerinde “şeyhimiz, azizimiz, seyidimiz” vb. ifadeleri telhîs (özet) kelimesi yerine müntehab (seçki, seçilmiş, bir araya getirilmiş) kelimesi ile kullanmıştır. Müntehab kelimesinin geçtiği bazı kısımlar şu şekildedir: “Hazret-i şeyhimüz kuddise sirruhu müntehabında buyurur ki ...” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 197b); “Müntehab sâhibi ki şeyhimüz kuddise sirruhu'l-'azîz buyururlar ki ...” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 205b); “Müntehab sâhibi kuddise sirruhu eyidür ki ...” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 239a); “Müntehab sâhibi kuddise sirruhu buyururlar ki ...” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 242a). Bu ifadelerde geçen müntehab kelimesinin her ne kadar bir eser ismi olma ihtimali bulursa da yapılan taramalar sonucu kaynaklarda Abdülmeccid Sivâsî'nin bu adla bir eserinin varlığına ulaşamamıştır. Dolayısıyla mütercimin bu kelimeyi de Abdülmeccid Sivâsî'nin *Telhîsü Hasâisü'n-Nebî* adlı telhîsi için kullandığını tahmin ediyoruz.

Abdülmeccid Sivâsî'nin *Telhîsü Hasâisü'n-Nebî* adıyla *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine yazdığı telhîsin (özetin) varlığı, bazı kaynaklar tarafından haber verilmiştir. Abdülmeccid Sivâsî'nin söz konusu telhîsi (özet), Ömer Rızâ Kehhâle'nin *Mu'cemü'l-Mü'ellifin: Terâcimü Musannifi'l-Kütübi'l-Arabiyye* (1993, s. 310); Bağdatlı İsmâil Paşa'nın *Hediyyetü'l-Ârifin Esmâü'l-Mü'ellifin Âsârü'l-Musannifin* (1948, s. 620); Hüseyin Vassâf'ın *Sefîne-i Evliyâ* (2006, s. 482) adlı eserlerinde *Telhîsü Hasâisü'n-Nebî* adıyla kayıtlıdır. Mehmed Süreyya'nın *Sicill-i Osmanî* (1996, s. 128), Bursalı Mehmed Tâhir

Efendi'nin *Osmanlı Müellifleri* (1972, s. 50), Şeyhî Mehmed Efendi'nin *Vekâyi'ü'l-Fuzalâ* (2018, s. 332), Ahmed Hilmî'nin *Ziyâret-i Evliyâ* (1907, s. 85) adlı eserlerinde ise *Fezâil-i Salâvatü'n-Nebî* adıyla Abdülmecîd Sivâsî'ye atfedilen bir eser kayıtlıdır. Farklı adlarla olan bu kayıtların aynı eser mi yoksa birbirinden farklı iki eser mi olduğu hakkında elimizde herhangi bir nüsha bulunmadığından şimdilik bir şey söylemek mümkün değildir. Abdülmecîd Sivâsî'nin eserlerini tanıtan Cengiz Gündoğdu, yukarıda farklı adlarla değinilen her iki kaydın da müellifin *Şerh-i Hilye-i Resûl* adlı eserine işaret ettiği tahmininde bulunmuştur (1997, s. 208). Ancak Gündoğdu'nun tanıttığı *Şerh-i Hilye-i Resûl*'ün mevcut 2 nüshası da 9 varaktan müteşekkildir (1997, s. 209). Dolayısıyla Gırnatevî'nin 280 varaktan oluşan tercümesinin *Şerh-i Hilye-i Resûl*'ün tercümesi olma ihtimali ortadan kalkmaktadır.

Gırnatevî'nin tercümesinin baş tarafında *Hasâisü'l-Kübrâ*'da bulunmayan birtakım tasavvufi bilgiler yer almaktadır. Gırnatevî'nin hocası Abdülmecîd Sivâsî'nin tasavvufa dair birtakım eserlerinin bulunması, bu tercümenin Sivâsî tarafından yapılan ve yukarıda değinilen telhîsin (özetin) tercümesi olduğuna dair düşüncemizi desteklemektedir.

Abdülmecîd Sivâsî haricinde *Hasâisü'l-Kübrâ*'yı telhîs eden (özetleyen) veya ihtisar eden (kısaltan) kişilerden biri de Süyûtî'nin kendisidir. Süyûtî, *Hasâisü'l-Kübrâ*'yı *Unmûzecü'l-Lebîb fî Hasâisi'l-Habîb* adıyla ihtisar etmiştir. Gırnatevî'nin tercümesi, *Unmûzecü'l-Lebîb* ile mukayese edildiğinde; Gırnatevî'nin tercümesinin daha ayrıntılı ve uzun olduğu, *Unmûzec*'de bulunmayan birçok hadis rivayeti içerdiği görülmektedir. Ayrıca Gırnatevî'nin tercümesi tertip açısından da *Unmûzec*'den farklıdır. Süyûtî, *Unmûzec*'i iki bölüm ve her bölümü de kendi içinde dört kısma ayırarak tertip etmiştir (Süyûtî, 1995, s. 9, 51). Gırnatevî ise eserin tertibinde baştan sona *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın tertibine riayet etmiştir. Dolayısıyla Gırnatevî'nin tercümesinin *Unmûzec*'in tercümesi olmadığı aşîkârdır.

Gırnatevî, giriş kısmında bu eserin adını “Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâ'isi'r-Resûl diyü ad virdük” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 2b) şeklindeki cümlesinde bizzat zikretmiştir.

4. Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl'ün Tercüme Yöntemi

Abdülmecîd Sivâsî'nin *Hasâisü'l-Kübrâ* üzerine yazdığı *Telhîsi Hasâisü'n-Nebî* adlı telhîsinin şimdilik herhangi bir nüshası elimizde bulunmadığından çalışmamızın tercüme yöntemi ve muhteva başlıklı kısımlarında kullanılan “kaynak metin” ibaresiyle Süyûtî'nin *Hasâisü'l-Kübrâ*'sı kastedilmektedir.

Mütercim, eserin 2b varığında “Ba'zı ehâdis lafz-ı 'Arabîsi terk olunup ma'nâ-yı şerîfle iktifâ olındı ve ba'zısı lafz-ı şerîfi ile zikr olındı.” şeklinde yer alan cümlesiyle tercüme yöntemine dair okuyucuyu bilgilendirmiştir. Buna göre tercümede bazı hadislerin,

kaynak metnin orijinalindeki Arapça hâllerine yer verilmeyip yalnızca manalarına yer verilmişken bazılarının ise hem Arapça hâllerine hem de manalarına yer verilmiştir. Mütercim, kendisinin hiçbir bölümü veya bölümün alt başlığını değiştirmediğini dile getirmiştir. Bu kısımda hadislerin tercümesi esnasında meydana gelebilecek hata veya eksiklikler için Allah'tan bağışlanma ve okuyucudan özür dilenmekte ve bu hataları fark edenlerin gerekli düzeltmeleri yapmaları talep edilmektedir (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 2b-3a).

Gırnatevî, mukaddime kısmında eseri tercüme ederken son derece titiz davrandığını ve hadislerin manasının bozulmaması amacıyla anlaşılmaktan uzak ve tutarsız cümlelerden kaçındığını dile getirmiştir. Mütercimin bu konuya dair ifadeleri şu şekildedir:

“Bu fakîr-i pür-taksîr gerçi günehkâr lâkin Allâh'dan korkarum şekk ü şebhe itmeyesüz dikkat ve ikdâmda kusûr itmedüm, terceme eylemekde farazan elfâzında rekâket ihtiyâr itmedüm ki ehâdis-i nebeviyyeye halel gelmeye” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 4a).

Mütercim, kitabın tertibi hakkında da okuyucuyu bilgilendirmiştir. Burada kitabın art arda gelen fasıllardan (bölümlerden) meydana geldiği, eğlence maksatlı uzun sözlerden oluşmadığı, başından sonuna kadar okunduğunda her şeyi ihtiva ettiğinin görüleceği, okuyanın imanı derecesinde kitaptan yararlanabileceği şu şekilde dile getirilmiştir:

“Bu kitâb-ı şerîf edâsına bakmanız ve dahı fasl fasldur, uzun uzadı söz degüldür ki biz hazz idüp eglence idineyüz dimenüz. Hemîn siz evvelinden âhirine varınca görûn ki ‘ulûmu'l-evvelîn ve'l-âhirîn içinde mündericdür. Eger bilmek istersenüz îmânunuz ne mertebe za'fı veyâhûd istihkâmı var bu kitâbdan ne kadar hazz idersenüz ol mertebededür” (Kitâbu'l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 4a).

Gırnatevî, metnin tercümesinde zaman zaman kaynak metne sadık kalmayıp kaynak metinde olmayan birçok hususa yer vermiştir. Bu hususların Abdülmecîd Sivâsî'nin mi yoksa Gırnatevî'nin eserinden mi kaynaklandığı, Sivâsî'nin eserinin herhangi bir nüshasına ulaşamadığından tespit edilememiştir. Söz gelimi kaynak metnin birinci bölümünün başlarında peygamberimizin yaratılışı, peygamberliği ve diğer peygamberlerden alınan misak ile ilgili hadisler nakledilmişken tercümede konuyla ilgili hadislerin yanı sıra detaylı malumata yer verilmiştir. Bu kısımda mütercimin aktardığı Hz. Havva'nın Hz. Şît'e hamileliği sırasında Hz. Âdem'in yüzündeki nurun onun yüzüne intikal etmesi, Hz. Şît'in yalnız doğması ve bunun sebebinin Hz. Peygamber'in Hz. Şît'in soyundan gelmesi olduğu, İbn Abbâs tarafından Hz. Muhammed'in methedildiği 8 beyitlik şiir; rûh-ı Muhammedî'nin yaratılışının uzun uzadıya anlatılması, Hz. Peygamber'in Miraç hadisesi ve konuyla ilgili Yazıcıoğlu'nun

Muhammediye adlı eserinin anılması ile ruhların, arşın ve feleklerin yaratılışı vb. hususlar kaynak metinde yer almamaktadır.

Mütercim, kaynak metnin bir cümlesini tercüme ettikten sonra o cümledeki bir kelime, ibare veya durum hakkında ilave bilgiler vereceği zaman bazen “meselâ” edatı ile ek bilgi vereceğini veya konuya misal getireceğini belirtmişken bazen de herhangi bir edat kullanmadan doğrudan eklemelerde bulunmuştur. Söz gelimi kaynak metnin Hz. Peygamber'in mucizelerinin Hz. Mûsâ'ya bildirildiği kısmı tercüme edilirken Hz. Peygamber'in Kureyş ailesinden gelmesi hakkında “meselâ” edatı ile şu ilavede bulunulmuştur:

“Meselâ ‘Arab kavmi eşref-i halku’llâhdur, onlardan Kureyş zuhûr itdi, Kureyş’den Benî Hâşim zuhûr itdi. Benî Hâşim’ün en şerîflerinden hazret geldi ve ümmeti hayrû'l-ümemdür” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 11b).

Mütercim tarafından herhangi bir edat kullanılmadan doğrudan ilavelerde bulunulması hususuna ise kaynak metnin Hz. Peygamber'in Veysel el-Karânî'yi bildirmesi başlığının tercüme edildiği kısımda geçen “tâbî'in” kelimesi hakkında verilen şu malumatı misal getirmek mümkündür:

“Tâbî'in şol kavme dirler ki Resûlu’llâh hazretine yitişmediler ammâ ashâb-ı kirâmî görüp vâsitasuz anlardan dîn ü erkân öğrendiler. Bu tâ'ife[ye] karn-ı 'udûl dahı dimişler” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 132b-133a).

Gırnatevî, eserin 275a varagında müntehab (yani kaynak metinden seçkiler yapılmak suretiyle meydana getirilen eser) sahibinin konuyla ilgili kısımda bir duaya yer verdiğini ve kendisinin ise söz konusu duaya birkaç eklemeye bulunduğunu şu şekilde dile getirmiştir: “Müntehab sâhibi kuddise sırruhu'l-'aziz mahalline gelince bu du'âyı okudu ve bu bendeleri âhirinde bir iki kelime dahı ziyâde itdüm.”

Gırnatevî'nin tercümesi, doğrudan *Hasâisü'l-Kübrâ'nın* tercümesi olmayıp onun telhîsinin tercümesi olduğundan *Hasâisü'l-Kübrâ* ile karşılaştırıldığında eserde birçok hadis eksik olduğu görülmektedir. *Hasâisü'l-Kübrâ*'da Hz. Peygamber'in olağanüstü bir özelliği, fazileti veya vuku bulan bir hadiseye dair aynı minvalde farklı râvilerden ve kaynaklardan birçok hadis-i şerife yer verilmişken tercümede söz konusu durumla ilgili bütün hadisler yerine konunun özünü aktarması amacıyla bir veya birkaç hadis-i şerife yer verildiği görülmektedir. Söz gelimi, kaynak metnin “Hz. Peygamber'in ashabının geçmiş kitaplarda zikredilmesi ve kendilerine arza varis olacakları müjdesinin verilmesi” başlıklı kısmında muhaddis, muhaddisin eserinin adı ve hadisin râvîsi -veya râvîleri- zikredilmek suretiyle konuyla ilgili toplam 28 hadis aktarılmıştır. Tercümede ise İbn Ebî Hâtim'in Tefsîr'inde İbn Abbâs'tan; İbn Asâkir'in İbn Mes'ûd'dan ve Ebû Nu'aym'ın Şehr b. Havşeb kanalıyla Ka'b'dan naklettiği hadis olmak üzere yalnızca üç tanesine yer verilmiştir.

kurallarına göre tahlil etmiştir. Eserin 9a varağında Hz. Peygamber'in nübüvveti ile ilgili misal getirilen ayetlerin manası verildikten sonra ayetlerdeki bazı kelimelere dair

“Ma'lûm ki كَأَنَّهُ isti'âb ve ta'mîm ister ve عَالَمِينَ Allâh'dan mâ-'adâ cemî' mevcûdâta dirler. Pes ol vakt ki دِدِي Cenâb-ı Kibriyâ evvel Hazret-i Muhammed'den misâk aldı. Andan sonra sâ'ir enbiyâdan anun için ki cümlesine ma'lûm ola ki Hazret-i Seyyidü'l-Kevneyn ve's-Sakaleyn cümlesine nebî ve mürsel olduğu bu ma'nâ istihlâf gibidir. Ol ecludendür ki لَأَيُّهَا أَهْلِ الْيَمِينِ âyet-i şerîfinde lâm-ı kasem vâki' oldı gûyâ ki mülûk ve küberâdan halîfeler için yemîn eli ve bî'at gibidir belki halîfeler ol vaz'-ı bî'atı ondan almışlardır”

şeklinde yapılan açıklama nahiv ile ilgili yapılan ilaveye; 24b'de yer alan “ahmas” kelimesinin “Ahmas, daban altında boş olan yir degmeze dirler”, 29a'daki eşemm kelimesinin “Eşemm, burun kamışı yüksek olup yukarısı berâber olana dirler” ve 107a'daki iktivâ kelimesinin “iktivâ lugatı bir niçe ma'nâsı vardır: Biri bu ki 'avratıla muhâlata idüp ve biri dahi bir tar yire girüp tarlığa dirler ya'nî hücre sine girince.” şeklindeki tarifleri lugat manasının verilmesine misal olarak getirilebilir. Mütercim tarafından yapılan bu ilaveler, bazen tekerrür etmiş bazen de önceki sayfalara gönderme yapılarak tekrara ihtiyaç duyulmadığı vurgulanmıştır. Örneğin yukarıda misal getirilen “ahmas” kelimesinin manasına eserin 30a varağında tekrar yer verilmesine rağmen 261a'da “karn” kelimesinin manasının daha önce verildiği, dolayısıyla tekrara ihtiyaç duyulmadığı “Kitâb evvelinde karn neden 'ibâret olduğu beyân olmuş idi tekrârlemeğe ihtiyâc yokdur.” şeklinde dile getirilmiştir. Eserin 119a varağında “mevetân” kelimesi için verilen şu bilgi ise mütercimin kelimeleri bazen sarf kaideleri açısından da değerlendirdiğini göstermektedir: “mevetân ki mevtün masdarıdır ketebân gibi kesretten 'ibâretdür ...”

Mütercim, bazen tercüme ettiği ibare, cümle veya kelimelerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla “ya'nî” ve “ki” bağlaçlarıyla söz konusu kısımlara açıklık getirmiştir. Söz gelimi kaynak metnin “و لا سَخَابَ فِي الْأَسْوَاقِ” (Süyûtî, t.y.: 26) cümlesini “dahî bâzârlarda sehâb degüldür” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 12a) şeklinde tercüme etmiş; ancak cümlede geçen “sehâb” kelimesini kaynak metindeki orijinal hâli ile tercümeğe dâhil ettiği için kelimenin bilinmemesi durumunda cümle nin manası anlaşıl mamaktadır. Bundan dolayı mütercim, bu cümleyi “ya'nî” bağlacıyla tekrar izah etme gereği duymuştur. “Ya'nî” bağlacıyla yapılan izah şu şekildedir: “ya'nî bâzârlarda bilâ-sebeb gezici degüldür” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 12a). Aşağıdaki cümlede ise “Kisrâ” ve “Kayser” kelimelerinden sonra, “ki” bağlacıyla ek bilgi verildiği görülmektedir:

“Allâhu a'lem dimek olur ki kaçan ki Kisrâ ki 'Acem pâdişâhıdur helâk olsa andan sonra Kisrâ yokdur ya'nî devlet anlardan münkatı' olur ve kaçan ki Kayser ki Rûm pâdişâhıdur helâk olsa andan sonra bir Kayser gelmez ol dahi münkatı' olur” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 121b).

Mütercim, bazen de eserde ismi geçen bir kişi, şehir, eser vb. durumlar için kaynak metinde bulunmayan ek bilgiler vermiştir. Üveys b. Sem'ân hakkındaki şu değerlendirmeyi bu hususa örnek göstermek mümkündür: “Mezbûr kimesne Yehûd tâyifesiñün hayyirlerinden ki İslâm'a gelmiş idi” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 13b).

Gırnatevî, yeri geldikçe bazı mezhepleri, grupları, toplulukları, akımları veya kişileri eleştirmiştir. Örneğin kaynak metnin yalan hadisler nakleden kişilerle alakalı bölümünü tercüme ettiği kısmında Hurûfilik akımını eleştirmiştir. Kaynak metinde Ebu Hureyre'den naklen ahir zamanda zuhur edip daha önce işitilmeyen şeyler söyleyen ve söyledikleri tamamen uydurma olan bir grup hakkında Hz. Peygamber'in beyanına yer verilmiştir. Tercümede ise Hz. Peygamber'in söz konusu hadisi Türkçeye aktarıldıktan sonra konuyla ilgili değerlendirme yapılmıştır. Bu kısımda öncelikle müntehap sahibinin söz konusu hadiste Hurûfilere işaret edildiği yönündeki kanaatine yer verilmiş, ardından mütercimin tenkitlerine geçilmiştir. Mütercim, Hurûfliğin hicri 700 (miladi 1300) yılından sonra ortaya çıktığını, bu akımın temsilcilerinin halkı doğru yoldan saptırdığını ve böylece halk arasında âdetâ şeytan gibi davrandıklarını, harfler hakkında daha önce işitilmeyen birtakım hikâyeler uydurduklarını dile getirmiş ve bu yönüyle Hurûfilere ceviz ve badem gibi meyvelerin içini yemeyip bu meyvelerin kabuklarını yiyen kimselere benzetmiştir:

“Müntehab sâhibi kuddise sırruhu buyurur ki bu hadîs-i şerîfde işâret vardur tâ'ife-i mülâhede-i Hurûfî ki yidi yüz sene târihinden sonra peydâ olup halkı ızlâl iderler ve ekser işleri şeytân işi hay[â]lât-ı bâtila ile ümmet-i Muhammed içinde hemîn şeyâtîn gibi dururlar. Bunca zamândan berü işidilmeyen hurûf hikâyeti ve hurûf ma'nâ zarfından 'ibâretdür. Ma'nâ ki olmaya zarfında ne 'âlem vardur; koz bâdâm için yimeyüp kabuğu yimek gibidür” (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 141a).

Mütercim, eserin başka bir bölümünde ise Hurûfliğin yanı sıra Mutezile, Cebriyye, Kerrâmiye, Hanâbile, Zeydiyye, Yezîdiyye mezhepleri ile İbn Sinâ ve Ebû Nasr İsfârânî gibi âlimleri birtakım bidatler üzerinden tenkit etmiştir. Zikredilen mezhep ve kişilerin ortaya attıkları bidatlerin Hz. Peygamber'in döneminde görülmediği ve sahebelerin bu tarz bidatlerde bulunmadığı şu şekilde dile getirilmiştir:

“Hazret-i Resûl zamân-ı şerîflerinde ashâbına kimesne la'n olmazdı meger şeytâna ve Hurûfî hikâyeti masharalugı peydâ olmadı idi ve hâşâ 'Alî kerrema'llâhu vechehuya bir kimseye olur olmaz isnâd itmezdi ve hâşâ ulûhiyyet isnâd itmezlerdi ve ta'assub-ı bahs-i hilâfet itmezlerdi ve Mu'tezile dahi şeytâna ve kendü nefslerine hâlıkîyyet isbât itmezlerdi ve Cebri dahi cebr-i mübtıl dahi üzere olup 'ibâdeti terk itmezdi ve mübâhi dahi yogıdı, helâl ve harâm seçerlerdi ve Kerrâmiye ve Hanâbile itdükleri bahs-i bî-ma'nâ ki Kur'ân-ı 'azîm tertibiyle ve hurûfiyla belki cildiyle gayr-ı mahlûk dimezlerdi belki Kur'ân-ı 'azîm sıfâtı'llâh olmak i'tibâriyla gayr-ı mahlûk dirlerdi ve bahs itmezlerdi ve Mu'tezile itdüğü bahsler Kur'ân'a mahlûk

dimezlerdi ve Zeydiyye gibi tertibinden şaşup tafdîl itmezlerdi ve Yezîdiyye gibi şeyh-i 'âdî hâşâ şerik dimezlerdi ve Ebû 'Alî Sînâ ve Ebû Nasr İsferrânî felâsife gibi mezheb-i bâtilü ecsâm-ı 'ulviyye ve eger süfliyye kadîm dimek gibi kadîm dimekleri olmazdı ve gayrı fark-ı dâlle i'tikâdları ki eger zikr olınsa tatvîl lâzım gelürdi. Hazret-i Resûl ashâbı bu makûle bid'atleri yogıdı el-hamdüli'llâh" (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 144a).

Gırnatevî, satır aralarında kendi döneminde yaşanan bazı yozlaşmalara veya kendisinin karşılaştığı birtakım aksaklıklara değinmiştir. Söz gelimi Hz. Ebû Bekir'den naklen peygamberimizin "halk üzerine bir zamân gelür ki ol zamânda emr-i ma'rûf nehy-i münker olmaya ya'nî her ne denlü yaramaz işleri işlenürse birbirine men' itmeye" (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 156a) şeklindeki hadisini aktardıktan sonra kendi zamanında yaşanan birtakım aksaklıklara yer vermiştir. İlgili kısımda Hz. Peygamber'in yukarıda aktarılan hadisinin mütercimim yaşadığı dönemde bizzat gerçekleştiği, insanların doğru yola sevk konusunda birbirlerini teşvik etmediği; aksine bir araya geldiklerinde yaptıkları kötü işleri birbirlerine anlatıp bununla iftihar ettikleri, âlim veya sâlihler bu tarz rezillikleri anlatanları uyaracak olsalar bıçaklanacakları ve akranların birbirlerinin hatırını kırmamak bahanesiyle birbirlerini uyarmayıp sükût ettikleri vurgulanmıştır (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 156a-156b). Burada dile getirilen yozlaşmalara Mevlânâ Câmî'nin şu sözü misal getirilmiştir: "Mevlânâ Câmî kuddise sırruhu'l-'azîz buyurdugı ki âhir zamânda halk-ı 'âleme fesâd viren oldur ki münker görüp mizâckârlık ide ya'nî bana neme gerek diyeler" (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 156b). Mütercim, Hz. Enes'ten naklen "Hazret 'aleyhi's-selâmdan ki buyurdı halk-ı 'âlem üzerine bir zamân gele mescidlerde halk halka olup 'ibâdet iderler ammâ himmetleri dünyâdan gayrı olmaya" (Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 156b) şeklinde aktardığı hadisten sonra konuyla alakalı kendi zamanında -bilhassa tekke ve zaviye sakinleri arasında- görülen bazı olumsuzluklara değinmiştir. Mütercim, bu kısımda sıraladığı olumsuzlukları şeyhinin (Abdülmeccid Sivâsi'nin) şeyhi Şemseddîn'in rahlesinden geçip dinden çıkan veya Hurûfi olan; ancak halk arasında evliya sanılan bazı müritler hakkındaki şu değerlendirmelerle ispatlama yoluna gitmiştir:

"Bu sözlerüme isbât iki söz ile olur. Biri bu ki hazret-i şeyhimüzün şeyhi ya'nî Hazret-i Şemseddîn kaddesa'llâhu sırruhumâ halvet-i şerîflerinde bir niçe mürîd-i mühlid ü Hurûfi çıkdı, bir iki gördük ve halk-ı 'âlem anları velî diyü sanurdi. Hazret-i Şeyh kutb-ı 'âlem iken sana düşen sen itmesün şeyh senden ötüri mültezim olmaz ve bir sözüm dahı budur ki temsîl sana kâfi bu ki gelüp giden peygamberlere imân getirüp rûh-ı şerîflerinden istimdâd taleb itmek vardur ammâ senün zamânun peygamberine ümmet olmak farzdur. Hazret-i Muhammed 'aleyhi's-selâm hayât üzere iken ben Nûh'a ümmet olurum disen gerekmez. Evliyâyı selef ile bir âşinâlık olursa irşâd tâm olmaz bir feyze mazhar düşmek olur. Eger olursa cezbelerine ugramak olur. Öyle olursa 'akl gider meczûb olmak görünür gayrı

olmaz ve halk-ı âlem üzere bir ibtilâ musallat olmuş ki füyûzât-ı İlâhiyyeden alıkor. Hey fülân kişi şeyh-zâdedür, babası şöyle idi cediti şöyle idi elbette babası sırrı bunda vardır diyü mürşid aramadan kalup devlet-i ‘uzemâdan kalurlar. Haberleri yokdur ki başmakçı başmakçiligile oğlu sa’y itmeyince başmakçı olmaz. Bâg ve bostân degüldür babadan sonra oğla kala, himmet-i pîr ve riyâzet-i nefis vâsıtasıyla ‘atâ-yı İlâhîdür, Allâh te’âlâ diledüğine virür. Çelebi kat’-ı merâtib-i vücûd eylemeye çelebilik fâ’ide virmez” (Kitâbu’l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi’r-Resûl, 799, v. 158b-159a).

5. Kitâbu’l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi’r-Resûl’ün Muhtevası

280 varaktan müteşekkil olan bu eser, Cenâb-ı Hakk’a hamd ü sena ve Resûl-i Ekrem’e salat ile başlamaktadır. Devamında sebep-i telif kısmı gelir. Sebeb-i telifte mütercim, hadis ilmini ilimlerin en şerefliisi olarak nitelendirmiş, hadis ilminin yanı sıra başka ilimlerde de yetkin bir şahsiyet olan ve aynı zamanda kendisinin de şeyhi olan Abdülmecîd es-Sivâsî’yi anmıştır. Şeyhî mahlasını kullanan Abdülmecîd Sivâsî’nin İstanbul’da Sivâsî namıyla şöhret kazandığını da vurgulamıştır.

Gırnatevî, şeyhi Abdülmecîd Sivâsî hakkında verdiği malumattan sonra *Hasâisü’l-Kübrâ* üzerine yazılan telhisi onun onayı ve izniyle Türkçeye tercüme etmeye başladığını dile getirmiştir (Kitâbu’l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi’r-Resûl, 799, v. 1b-2a). Mütercim, bu kısımda kendisinin ismini “Muslihi’d-dîn el-’Arabî et-Tâ’î el-Endülüsi el-Kırnatâtî” şeklinde zikreder. Muslihiddîn Gırnatevî

“Bir dahı bu ki Türkiye terceme itmekden murâd oldur ki cümle ihvân-ı a’vâm ‘Arabîden hissedâr olmayanlar murâdca fehm ve idrâk belki anlamak sebebi ile muhabbetde inhimâk itmekleri mukarrerdür ve bir bu ki ‘azîzümüz Türki ile it buyu[r]dı.” (Kitâbu’l-Fusûl fi Tercemeti Hasâisi’r-Resûl, 799, v. 3a)

cümlesinde belirttiği üzere bu eseri iki sebepten ötürü Türkçeye tercüme etmiştir. Bunlardan biri şeyhi Abdülmecîd Sivâsî’nin bu yöndeki tavsiye ve talebidir, diğeri ise Arapça bilmeyen din kardeşlerinin bu eserden faydalanmalarını sağlamaktır. Mütercim, sebep-i telif kısmını “sultanların sultanı, zamanın İskender’i, Osmanlı ailesinin -kendi zamanına kadarki- en son geleni” vb. sıfatlarla Sultan Ahmed’i (I. Ahmed) övdüğü Arapça bir kısımla tamamlamıştır.

Eserin 3a-4a varakları aralığında mütercim tarafından Süyûtî’nin hadis sahasındaki bilgisinin övüldüğü, onun *Kütüb-i Sitte* ve diğer güvenilir hadis kitaplarından derlediği hadislerle vücuda getirdiği *Hasâisü’l-Kübrâ*’sının çok faydalı bir kitap olduğu, kendisinin tercüme ettiği bu eserin her kesimden insanının anlayabilmesi amacıyla açık ve anlaşılır bir dille Türkçeye çevrildiği ve eseri okuyanlardan dua talebinin dile getirildiği “mukaddime” bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde mütercim “Pes bu kitâb-ı şerîf gibi i’tikâda fâ’idelü İslâm’da tasnîf olunmamışdur.” (Kitâbu’l-Fusûl fi

Tercemeti Hasâisi'r-Resûl, 799, v. 4a) diyerek tercüme ettiği kitabın ehemmiyetini dile getirmiştir.

Yukarıda Yusuf Şevki Yavuz ve Fatıma Ünsal gibi araştırmacılar tarafından *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın 14 bölüm olarak tasnif edildiğine değinilmişti. Bu iki araştırmacı, tasniflerinin dayanak noktasına dair herhangi bir bilgi vermemişlerdir. Kaldı ki *Hasâisü'l-Kübrâ*'da da buna dair herhangi bir açıklama veya gönderme bulunmamaktadır. Ancak bu denli geniş ve kapsamlı bir eserin muhtevası hakkında bilgi verilirken eserin konulara göre tasnifinin, ilgili konuların sayfa aralıklarının tayinini kolaylaştıracağı düşüncesiyle faydalı olduğunu düşünmekteyiz. Çalışmamızda tanıtılan Gırnatevî'nin tercümesinde ana başlıklar ile bu başlıkların alt başlıklarının karıştırılmamasını önlemek adına herhangi bir ayırt edici unsura yer verilmemiştir. Mütercim, konu başlıklarının büyük çoğunluğunda “bâb” kelimesini tercih etmiştir. Hâl böyle olunca hangi bâbın ana bölüm, hangisinin o bölümün alt başlığı olduğunun ayırt edilmesi çoğunlukla güçleşmektedir. Bundan ötürü okuyucuya kolaylık sağlanması amacıyla Yusuf Şevki Yavuz ve Fatıma Ünsal'ın kaynak metne dairki tasnifleri çalışmamızda da esas alınmıştır. Yavuz ve Ünsal'ın çalışmalarında kaynak metin, 14 ana bölüme tasnif edilmiştir. Ancak Gırnatevî'nin tercümesinde kaynak metnin “Duaların Kabulüyle İlgili Daha Önce Belirtilmeyen Mucizeler” başlıklı on ikinci bölümü eksiktir. Dolayısıyla Gırnatevî'nin tercümesi 13 bölümden müteşekkildir. Bu bağlamda çalışmamızın Gırnatevî'nin eserinin muhtevasının özetlendiği bu kısmında, yukarıda değinilen 13 bölümün başlangıç ile bitiş sayfaları belirtilmiş ve her bölümün kapsadığı konular -mütercim tarafından konulan başlıklar esas alınmak suretiyle- sıralanmıştır.

Gırnatevî'nin eserinin 4a-19b varakları aralığında kaynak metnin birinci bölümünün tercümesi yer almaktadır. Bu bölüm, Hz. Muhammed'in gönderiliş sırasına göre son peygamber olmasına rağmen yaratılış ve peygamberlik açısından ilk peygamber olduğu; onun nebiyyü'l-enbiyâ olduğuna dair diğer peygamberlerden misak alınması; mübarek isminin Allah'ın ismiyle birlikte Arş ve Melekût âlemindeki cisimler üzerine yazılması; Hz. İbrâhîm ve Hz. Mûsâ'ya geleceğinin bildirilmesi; İncil, Tevrat ve indirilen diğer kitaplarda anılması; peygamber olarak gönderilmeden önce peygamberliğine dair işaretlerin Yahudi ve Hristiyan bilginleri tarafından haber verilmesi; ashabının geçmiş kitaplarda zikredilmesi ve onlara yeryüzüne varis olacakları müjdesinin verilmesi; Hz. Peygamber'in isminin eskilerden kalma bazı yerler, araçlar veya taşlar üzerinde nakşedilmiş olarak bulunması; onun soyunun Hz. Adem'den beri temiz olarak gelmesi; Allah'ın fil ordusunu cezalandırması ve Hz. Peygamber doğduğu gece meydana gelen mucizeleri ihtiva etmektedir.

Hasâisü'l-Kübrâ'nın “Resul-i Ekrem'in bedeninde bulunan peygamberlik işaretleri” başlıklı ikinci bölümünün tercümesi, eserin 19b-36b varakları arasındadır. Bu bölümde şu konular yer almaktadır: Hz. Peygamber'in sünnetli ve göbeği kesilmiş

olarak doğması; beşikte iken parmağıyla aya işarette bulunması; nübüvvet mührünü taşıması; beşikte konuşması; gözleri, ağzı, tükürüğü, dişleri, yüzü, koltuk altı, dili, kalbi, işitmesi, sesi, aklı, teri, boyu, gölgesinin olmaması, saçları, kanı, ayakları, yürüyüşü, uykusu, cimâ etmesi, idrarı, dışkısı, idrarının şifa olması, yaratılışı ve hilyesi (vücut yapısı, dış görünüşü ve sıfatlarına dair fiziki özellikleri) ile ilgili mucizeler; Hz. Peygamber'in isimlerinin çok olması ve bu isimlerin onun yüceliğine delaleti; Muhammed isminin, Allah'ın isminden gelmesi; Abdulmuttalib'in Hz. Peygamber'in durumunu yani peygamberlik nişanelerini bilmesi; amcası Ebû Tâlib'in himayesinde ve Ebû Tâlib ile Şam'a yaptığı seferde görülen mucizeler; Cenâb-ı Hakk'ın onu Câhiliye ehlinin yaptıklarından koruması; Câhiliye devrinde emîn vasfıyla anılması ve içinden çıkılmayan hadiselerde hakem olarak tayin edilmesi; Hz. Hatice'nin ticaret işleri için Meysere ile yaptığı yolculuk ve bu yolculukta görülen mucizeler.

Peygamberlikten hicrete kadarki mucizeleri içeren ve kaynak metnin üçüncü bölümünü teşkil eden kısmın tercümesi, eserin 36b-65b varakları aralığını kapsamaktadır. Bu bölümün içerdiği konuları şu şekilde sıralamak mümkündür: Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderildiği esnada meydana gelen mucizeler; Hz. Peygamber'e peygamberlik verilmesi esnasında kâhinlerden işitilen sesler; Hz. Peygamber'e peygamberlik verildiği esnada putların baş aşağı olması; şeytanların ilahi vahye kulak hırsızlığı yapmaktan menedilmesi; Kur'an'ın i'câzı yani eşsiz bir mucize oluşu ile ilgili rivayetler; Hz. Peygamber'e vahiy indiği sırada görülen mucizeler; peygamberimizin, Cebrail'i asıl suretinde yani yaratıldığı gibi görmesi; hicretten evvel Mekke'de görülen mucizeler; ağacın yürümesi, bir koyun ayağı ile kırk kişinin doyması, yerden su çıkması, Ebû Tâlib'in şifa bulması için Hz. Peygamber'in dua etmesi, Hz. Hamza'nın Cebrail'i görmesi ve ayın iki parçaya ayrılması ile ilgili mucizeler; Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Peygamber'i insanlardan koruyacağına dairki vaadi; onun Ebu Cehil, Harb kızı Avrâ ve Benî Mahzûm'dan korunması; Rükâne ile güreşmesinde görülen mucizeler; Hz. Osman, Hz. Ömer ve cinlerin Müslüman olmalarında yaşanan olağanüstülükler; Rum kıssası ile ilgili mucizeler; Kureyş'ten bir grubun Hz. Peygamber'e yönelttikleri bazı sorularla onu imtihan etmesi; müşriklerin Hz. Peygamber'e ezaları sırasında meydana gelen mucizeler; Hz. Peygamber'in Ebû Leheb'in oğlu hakkındaki bedduası ve Kureyş kavminin kılığa uğraması için Cenâb-ı Hakk'a dua etmesi; Habeşistan'a hicret esnasında meydana gelen mucizeler; Miraç esnasında meydana gelen mucizeler; Hz. Ayşe ve Hz. Sevide ile evlenmesinde ve Rifâa'nın Müslüman olmasında görülen mucizeler.

Kaynak metnin "hicretle beraber Medine'nin sosyal hayatında olumlu anlamda meydana gelen değişiklikler ve savaşlarda görülen mucizeler" adlı dördüncü bölümünün tercümesi, eserin 65b-80a varakları arasındadır. Bu bölümde Medine'ye hicret esnasında meydana gelen mucizeler; Yahudilerin Hz. Peygamber Medine'ye vardiktan sonra toplanıp ona bazı sorular sorarak doğruluğunu tasdik etmeleri; Hz. Peygamber'in Medine'ye gelmesiyle Medine'de sitma ve veba hastalıklarının ortadan

kalkması; Medine'de her şeyin bereketlenmesi; Mescid-i Nebevî'yi inşa ederken görülen mucizeler; kıblenin değiştirilmesi ve ezanla ilgili mucizeler; Bedir, Benî Gatafân, Benî Nadîr ve Uhut savaşları ile Mekke'nin fethi sırasında görülen mucizeler yer almaktadır.

Eserin 80a-81b varakları aralığında kaynak metnin beşinci bölümünün tercümesi yer almaktadır. Kaynak metinle mukayese edildiğinde bu bölümün tercümede epeyce kısaltıldığı görülmektedir. Kaynak metnin bu bölümünde; Hz. Peygamber'in krallara gönderdiği mektupların tesliminde görülen mucizeler, Hz. Peygamber'e temsilciler geldiğinde meydana gelen mucizeler ve Veda haccında görülen mucizeler ele alınmıştır. Tercümenin bu bölümünde Hz. Peygamber'in krallara gönderdiği mektupların tesliminde meydana gelen mucizeler kısmı tamamıyla atlanmış olup Hz. Peygamber'e gelen temsilcilerden ise yalnızca Hunâfır b. et-Tev'em el-Himyeri'nin Müslüman oluşunda meydana gelen mucizelere yer verilmiştir. Bu bölüm, Veda haccında meydana gelen mucizeler ile nihayete erdirilmiştir.

Hasâisü'l-Kübrâ'nın Hz. Peygamber'in mübarek parmakları arasından su akması, az olan yemeğin bereketlenip çoğalması, yağ ve su tulumlarının içindekilerin bitmemesi, koyun budununun bereketlenmesi ve Hz. Peygamber'e gökten yemek inmesi konularını içeren altıncı bölümünün tercümesi, eserin 81b-85b varakları aralığını kapsamaktadır.

Eserin 85b-94b varakları aralığında kaynak metnin yedinci bölümünün tercümesi bulunmaktadır. Bu bölümde deve, koyun, geyik, kurt, serçe, vahşi hayvan, at, eşek, kertenkele, aslan, kuş ve ifrit kıssaları ve bu kıssalarda meydana gelen mucizeler; Hz. Peygamber'in ölüleri diriltip onlarla konuşması, hastaları iyileştirmesi, körlerin gözlerini açtırması ve dilsizlerin konuşmasını sağlaması ile ilgili mucizeler; susuzluğu, açlığı, yorgunluğu, sıcaklığı, soğukluğu gidermesi ve gözyaşını dindirmesi ile ilgili mucizeler; unutkanlığı giderip ezberleme kolaylığı, ilim ve haya kazandırmasıyla ilgili mucizeler üzerinde durulmuştur.

Kaynak metnin cansız varlıklarla ilgili mucizelerini içeren sekizinci bölümünün tercümesi, eserin 94b-101b varakları arasındadır. Bu bölümde taşlar ve yiyeceğin tespih etmesi, hurma kütüğünün inlemesi, kapı eşiği ve ev duvarlarının Hz. Peygamber'i tasdik etmek amacıyla âmin demeleri, minberin hareket etmesi ile ilgili mucizeler; İbn Ubeyrik, Hakem İbnü'l-Âs, Benî Hâris ile ilgili mucizeler; ateş ve değneğin nur saçması ilgili mucizeler; Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için çakan şimşegin yolu aydınlatması, güneşin battıktan sonra geri çevrilmesi, Hz. Peygamber'in elini üzerine koyduğu resmin silinmesi, elini koyduğu saçın beyazlamaması, elinin değdiği yerin şifa bulması ve güzel kokması ile ilgili mucizeler ve mübarek mühründeki mucizeler ele alınmıştır.

Eserin 101b-105b varakları aralığında *Hasâisü'l-Kübrâ'nın* dokuzuncu bölümünün tercümesi bulunmaktadır. Bu bölümde manaların cisim şeklinde görünmesiyle ilgili

mucizelere yer verilmiştir. Bunlar Hz. Peygamber'in rahmet, sekine, humma, fitneler, dünya, cum'a, kıyamet günü, gökler, yer, berzah, cennet ve cehennem cisim şeklinde görünmesi ile ilgili mucizeler ve Hz. Hızır ile Hz. İsa'yı görmesi ilgili mucizeler şeklindedir.

Eserin 105b-108b varakları aralığında kaynak metnin "Hz. Peygamber'in ashabının melekler ve cinleri görmesi ve onlarla konuşmasına dair mucizeler"i içeren onuncu bölümünün tercümesi yer almaktadır.

Eserin 109a ile 162a varakları aralığında kaynak metnin "Hz. Peygamber'in gelecekte meydana gelecek olayları haber vermesine dairki mucizeler"i içeren on birinci bölümünün tercümesi bulunmaktadır. Bu bölümde yer verilen hadiseler şu şekildedir: Hz. Peygamber'in gaybdan haber vermesi; sihir eden kişiyi ve sihir yapılan yeri bilmesi; Ye'cüc ve Me'cüc seddinin yıkılacağını haber vermesi; bazı kişilerin kalplerinden geçenleri onlara bildirmesi; münafıkları haber vermesi; sahibinden izin alınmadan kesilen koyunu, hırsızlık eden bir kişinin ilerde öldürüleceğini, oruçlu oldukları hâlde giybet eden iki kadının hâlini, evde olmadığı hâlde bir fakirin gelip Ümmü Seleme'den et istediğini, Mes'üd'un Müslüman olacağını vs. bilmesi ile ilgili mucizeler; ashabına fetholunacak yerleri haber vermesi; Yemen, Irak, Şam, Beytü'l-Mukaddes ve Mısır'ın fethini haber vermesi; deniz savaşına çıkacak kişileri ve Ümmü Harâm'ın da o kişilerden olacağını bildirmesi; Hür, Kirmân ve Hind savaşlarını, kıldan ayakkabı giyen bir kavmi ve Rûmlar ile yapılacak barışı haber vermesi; Fâris ve Rûm'un fethedileceğini bildirmesi; Kısra ve Kayser'in helak olacaklarını, kendisinden sonra gelecek hükümdarları ve halifeleri haber vermesi; Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Alî ve Hz. Hüseyin'in şehadetlerini haber vermesi; kendisinden sonra dinden dönecek bazı kişileri bildirmesi; Arap yarımadasında putlara asla tapılmayacağını ve el-Berrâ bin Mâlik'in duası kabul olunanlardan olduğunu haber vermesi; Hz. Ömer'in muhaddeslerden (ilham edilenlerden) olduğunu haber vermesi; kendi eşlerinden kendisine ilk kavuşacak olanı ve Veysel Karânî'yi haber vermesi; kendisinden sonra gelecek yalancı peygamberler, Haccâc, Sıla bin Uşeym, Müseylimetü'l-Kezzâb ve Vehb ve Gaylân'ı bildirmesi; ümmetinin ta'n ve ta'un ile yok olacağını bildirmesi; fitnenin zuhurunu, Ebu'd-Derdâ'nın hâlini, Hz. Ayşe ve Zübeyir'in Hz. Alî ile çarpışacaklarını, Hz. Alî ile Muâviye arasında meydana gelen savaşı (Sıffin Savaşı), Nehrevân Savaşı'nı, Harra sakinlerinin öldürüleceklerini, Amr bin el-Hamık'ın öldürüleceğini, Zeyd bin Erkam'ın kör olacağını, namazı vaktinde kılmayan imamları, bir topluluğun ömrünü söyleyerek o asrın sona ereceğini ve Nu'mân bin Beşir ile Hüseyin'in şehadetlerini haber vermesi; kendisinden sonra dinden dönecek bazı kişileri bildirmesi; şeytanları ve yalan haberlerde bulunanları haber vermesi; el-Velid bin Ukbe ve İbn Abbâs'ın durumunu bildirmesi; ümmetinin yetmiş üç fırkaya bölüneceğini bildirmesi; Râfıza, Kadriyye, Mürcie ve Zenadika gibi fırkaların geleceğini bildirmesi; kendisinden sonra ölmüş bir adamın konuşacağını dile getirmesi; onun sünnetini reddederek delil saymayan ve kitabın tevile açık ayetlerine sarılanları bildirmesi; kendisinden sonra

Ensar'ın başkalarını kendilerine tercih edeceklerini haber vermesi; bir toplumun azatlısının onlardan olduğu, Ebû Hureyre'nin durumu, kendisinden sonra gelecek bir topluluğu, kamçıları olan bir topluluğu, Hicaz'dan çıkacak ateşi, Basra ve Kûfe halkını, ümmetinin yaşama süresini ve ümmetinden kıyamet kopuncaya kadar doğru yoldan ayrılmayan bir topluluğu bildirmesi; her yüzyılın başında dini yenileyecek bir kimsenin geleceğini haber vermesi; örnek gösterilen insanların zamanla dünyadan gideceklerini bildirmesi; kendisinden sonra ümmetinin başına gelecekleri ve kıyamet alametlerini bildirmesi.

Kaynak metnin “Duaların Kabulüyle İlgili Daha Önce Belirtilmeyen Mucizeler”ini içeren on ikinci bölümünün tamamı tercümede eksiktir. Mütercim bu bölümü atlayarak kaynak metnin “Peygamberimizin Faziletlerinin Diğer Peygamberlerle Aynı Olması” başlıklı on üçüncü bölümüne geçmiştir. Bu kısım, eserin 162a ile 261b varakları aralığını kapsamaktadır. Bu kısımda yer alan konuları şu şekilde sıralamak mümkündür: Hz. Âdem, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhîm, Hz. İsmâîl, Hz. Ya'kûb, Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ ve Hz. İsâ'ya verilen mucizelerin benzerinin Hz. Muhammed'e de verilmesi; önceki peygamberlere verilmeyip yalnızca Hz. Muhammed'e verilen özellikler; Hz. Peygamber'in yaratılış bakımından peygamberlerin ilki olması; Hz. Peygamber'e gönderilen kitabın mucize oluşu, değişim ve tahriften korunması, başka hiçbir kitapta olmayan şeyleri ihtiva etmesi, ezberlenmesinin kolay olması, yedi harf üzere indirilmesi ve kıyamete kadar bâkî olması; Hz. Peygamber'in sonuncu olarak gönderilmesine dair mucizeler; onun kitâb-ı şerîfi olan Kur'ân'da nâsîh (önceki ayetin hükmünü ortadan kaldıran) ve mensûh (hükmü ortadan kaldırılmış) ayetlerin olmasına dair mucizeler; Hz. Peygamber'in bütün insanlığa peygamber olarak gönderilmesi, peygamberler içinde en fazla tabi olunan peygamber olması, hem insan hem melek hem de cin kavmine gönderilmesi, ümmî olarak kitabın kendisine nazil olması, kâfirler de dâhil olmak üzere bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmesi; Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Peygamber'in hayatı üzerine yemin etmesi; Hz. Peygamber'in kendisine musallat olan şeytanını Müslüman etmesi; eşlerinin ona yardımcı olmaları; Cenâb-ı Hakk'ın Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Peygamber'i kendi adıyla çağırması, kabir ehline onun hakkında soru sorulması ve avret yerinin görülmemesine dair hususiyetler; ölüm meleğinin (Azrail'in) Hz. Peygamber'den izin istemesi, eşlerinin kendisinden sonra başka biri tarafından nikâhlanmasının yasaklanması, iki kibleyi ve iki hicreti cem etmesi, vahyin kendisine farklı şekillerde gönderilmesi, düşmanlarının iki aylık mesafede olsalar bile kendisinden korkmaları, mugayyebât-ı hamse olarak adlandırılan ve onun haricinde kimsenin bilmediği beş şeyi bilmesi, isminin Ahmed olması, peygamberliği ve saltanatı cem etmesi, aç olarak yatsa bile tok kalkması, bilek güreşinde kendisini yenecek kimsenin bulunmaması, abdest almak isteyip de su bulamadığında mübarek parmaklarından su akması, göğsünün yarılp gûnahtan berî kılınması ve kıyamete kadar yaşanacakları bilmesi ile ilgili mucizeler; Cenâb-ı Hakk'ın hitap konusunda onu

diğer peygamberlerden ayırması, onunla sohbet edenlere sadaka vermelerinin emredilmesi, Cenâb-ı Hakk'ın onun uzuvlarını Kur'an'da bir bir zikretmesi, dört vezir tarafından teyit edilmiş olması, onun künyesiyle künyelenmenin haram olması, isminin fazileti, ismine saygı ve hürmetin vacip olması; onun adıyla Allah'a yemin etmenin caiz olması; kızları ve eşlerinin bütün kadınlardan üstün olmaları; ashabının peygamberler haricinde diğer bütün insanlardan, memleketinin diğer bütün şehirlerden ve onun mescitlerinde namaz kılmanın diğer mescitlerden üstün kılınması; kendisine ve ümmetine ganimet mallarının helal olması ve yeryüzünün mescit kılınması; kendisine beş vakit namazın topluca verilmesi; dua ve namazdan sonra âmin demesi, Ka'be'ye yönelmesi ile ilgili rivayetler; namaz esnasında melekler gibi saf tutulması ve selam verilmesi ile ilgili mucizeler; kendisine namaz için ezan ve kametin verilmesi; namazı rükû ve cemaatle kılması; namazlarda rabbenâ lekelhamd demesi; kendisine pabuçlarla namaz kılma özelliğinin verilmesi; mihrapta namaz kılmayı kerih görmesi; belaya karşı sabretmesi ve namaza tekbirle başlaması; ümmetinin istiğfar etmesi ve günahlarının affedilmesi, çokça sevap kazanarak ahiret için biriktirmeleri ve ettikleri duanın kabul edilmesi; kendisine duaların kabul edildiği bir zaman dilimi, Kadir Gecesi, ramazan ayı, ramazan ayı içinde beş haslet, bayram günleri ve kurbanın verilmesi; defnedilme sırasında tahtaların eğimli konulması; oruç tutmak için sahura kalkılması; ümmetinin en hayırlı ümmet olması, ümmetine kitaplarını kolaylıkla ezberleme yeteneği verilmesi, ümmetinin isimlerini Allah'ın Müslimûn ve Mü'minûn isimlerinden alması ve dinlerinin adının İslâm olması; Hz. Peygamber'in sarığının ucunu sarkıtması ve belden aşağı izar giymesi; Hz. Peygamber'in Tevrat'ta zikredilen vasıfları; önceki ümmetlerin yükümlü oldukları bazı hususlarda Hz. Peygamber'in ümmetinin yükümlü olmaması, öncekilere haram olan bazı şeylerin onlara helal kılınması, hata veya unutma sonucu yapılan bazı günahların affedilmesi; ümmetinin açıktan helak olmaması, önceki ümmetlerin çektikleri azapları çekmemesi ve tamamının aynı hataları yapmaması; önceki ümmetlere azap olan tâûn hastalığının Hz. Peygamber'in ümmeti için rahmet olması; ümmetten bir taifenin daima hak yol üzere olacağı, ümmet içinde halkı doğru yola sevk edecek bazı kişilerin daima olacağı, ümmetin Hz. İsa ile namaz kılıp Deccâl ile savaşıacağı; Kur'an'da diğer ümmetlere "ey miskinler" şeklinde hitap edilmesine karşın Hz. Peygamber'in ümmetine "ey iman edenler" şeklinde hitap edilmesi; ümmetinin az amelile bile önceki ümmetlerden daha fazla sevap kazanması; ümmetinin ilim sahibi olması ve kendilerine ilim hazinelerinin açılması; kıyamet gününde ilk dirilen ve kabirden ilk kalkan kişinin Hz. Peygamber olacağı; Hz. Peygamber'e makâm-ı mahmûdun verilmesi, hamd sancağının onun elinde olması, Hz. Âdem dâhil bütün peygamberlerin onun sancağı altında toplanacağı ve Hz. Peygamber'in ümmetine şefaâtçi olması; kıyamet günü Hz. Peygamber haricinde herkesin nesep ve bağının kesilmesi; Hz. Peygamber'in sırttan ilk geçecek kişi olması; Kevser, Vesîle ve cennette minberinin olması; ümmetinin hesabının herkesten önce görülmesi, onların yüzlerinde abdest izlerinin olacağı, kabirden ilk olarak kalkacakları, ümmetinden yetmiş bin kişinin hesaba çekilmeden cennete

gireceği, ümmetinin onun peygamberliğine şahitlik edeceği; Hz. Peygamber'in ümmetine cehennem ateşinin ancak hamamın harareti kadar sıcak gelmesi; Hz. Peygambere'e gece, vitir, fecr ve duhâ namazlarının, misvak kullanmanın, ashâbı ile istişarede bulunmanın, düşmana karşı sabredip dayanmasının, borçlu ölen bir Müslümanın borcunu ödemesinin, eşlerini muhayyer kılmasının yani fakirlik durumunda kendisiyle yaşayıp yaşamama konusunda onlara seçme hakkı vermesinin vacip olması; Hz. Peygamber'e zakât ve sadaka verilmemesinin, iki görüşten birisine göre kötü kokulu bir şeyi ve yaslanarak yemesinin, yazı yazmasının ve şiir söylemesinin, savaşa çıkmadan önce giymiş olduğu savaş elbisesini çıkarmasının, iyilik veya ihsanın daha fazlasına erişmek amacıyla mal bağışlamasının, halkın kazançlarına göz dikmesinin, kendisini istemeyen bir kadını zorla nikâhlaşmasının, kitap ehlinin (Yahudi ve Hristiyanların) kadınları ile evlenmesinin, azat edilmemiş bir cariyeyi nikâhlaşmasının, göz hainliği yapmasının yani herhangi bir kişinin aleyhine gözüyle işarette bulunmasının, tekbir sesi işitilen bir kavme baskın düzenlemesinin haram olması; Hz. Peygamber'e ikindiden sonra namaz kılmanın, namaz esnasında küçük çocuğu sırtına almasının, Necâşî'nin ölümünden sonra uzakta olmasına rağmen cenaze namazı kılmasının, oturarak cemaate namaz kıldırmasının, iftar etmeksizin oruç tutmasının, üzerinde hayli zaman geçmiş olsa da kelamında istisna etmesinin, ganimet almasının, bir yerin sınırını çizip kendisine ayırmasının, Mekke'de savaşmasının ve Mekke'ye ihramsız girmesinin, başkasına haram olmasına rağmen oruçlu iken eşini öpebilmesinin, ihramda olmasına rağmen koku sürmesinin, cünüp iken bile mescitte durmasının, dilediği kişiyi sebep olmaksızın lanetlemesinin, dilediği kişinin yiyeceğinden almasının, dilediği kişiyi nikâhlaşmasının, dört kadından fazlası ile evlenebilmesinin, velisi ve şahidi olmayan bir kadını nikâhlayabilmesinin, Allah'ın helal kıldığı bir kadını nikâh akdi yapılmaksızın alabilmesinin, bir kadını mihir olmaksızın hibe lafzıyla nikâhlayabilmesinin, eşleri arasında taksime yani her birine eşit zaman ayırmaya riayet etmemesinin, ihramlı iken evlenmesinin, cariyesini azat edip bunu onun mihiri kılmasının, yabancı bir kadını görmesinin ve durum icabı onunla yalnız kalmasının, dilediği kadını dilediği erkekle evlendirebilmesinin ve ümmeti adına kurban kesmesinin caiz olması; Hz. Peygamber'in miras olarak mal bırakmaması ve vefatından sonra malının ailesinin geçimi için harcanacağı; eşlerinin müminlerin anneleri özelliğine sahip olması, herhangi bir örtü olmadan namahrem kişilerle konuşmalarının haram olması, Hz. Peygamber'den sonra evden çıkmamaları, iki görüşten birine göre hac ve umre için dahi olsa dışarı çıkmamaları gerektiği; Hz. Peygamber'in kanı, bevli ve dışkısının temiz olması, oturarak kıldığı namazının ayakta kıldığı namazına denk olması, amelinin kendisi için nafîle olması, namaz kılanın namazında ona hitapta bulunması; Hz. Peygamber hutbe okurken konuşan kimsenin cuma namazının batıl olması ve ondan izin alınmaksızın meclisinin terk edilmemesi; Hz. Peygamber'e iftira atmanın veya onun hakkında yalan söyleyenin başkasına yapılan iftira veya başkası hakkında söylenen yalan gibi olmadığı ve iftirada bulunan ya da yalan söyleyen kimsenin tevbesinin kabul olmayacağı; Hz. Peygamber'in önüne

geçmenin ve onun sesini bastırmanın haram olması; Hz. Peygamber’i hafife alan kimsenin küfre gireceği, ona söven veya onu hicveden kimsenin öldürülmesi gerektiği; Hz. Peygamber’i, ehl-i beytini ve ashabını sevmenin vacip olması; Hz. Peygamber’in kızlarının çocukları Hz. Peygamber’e nispet edilirken başkaları için böyle bir durumun mümkün olmaması; Hz. Peygamber’in kızları üzerine başka bir kadınla nikâhlanmanın yasaklanması; evlilik vasıtasıyla onunla akraba olan kimsenin cehenneme girmeyeceği; onun mührünü taklit etmenin haram olması ve korku namazının yalnızca ona mahsus olması; Hz. Peygamber’in bütün günahlardan korunmuş olması, hoşlanılmayan bir şey yapmaması; hem Hz. Peygamber’in hem de diğer bütün peygamberlerin baygınlık hariç her türlü cinnet ve delilikten korunmuş olması; Hz. Peygamber’in rüyada gördüklerinin ve onu rüyada görmenin hak olması; Hz. Peygamber’e salat getirilmesinin çok faziletli olması; Hz. Peygamber’in dilediği kimseye salavat lafzıyla salavat getirmesinin caiz olması, dilediği kimseye dilediği hükmü vermesi, dilediği kimseler arasında kardeşlik kurması; Peygamberimizin evladı, ehl-i beyti, ashabı ve kabilesinin Hz. Peygamber sebebiyle şerefli olması, bütün ashabının adaletli olması; Hz. Peygamber ile bir lahza da olsa görüşenlerin sahabe sayılıp sayılmayacağı ve hadislerini ezberleyip nakleden kişilerin yüz güzelliğine sahip olması ile ilgili hususiyetler.

Kaynak metnin son konusu olan “Hz. Peygamber’in vefatı sırasında meydana gelen mucizler” başlıklı on dördüncü bölümünün tercümesi, eserin 261b ile 280b varakları aralığını kapsamaktadır. Bu kısımda Hz. Peygamber’in kendi vefatını, vefat gününü ve yerini haber vermesi ve kendisine peygamberlikle birlikte şehitlik faziletinin de verilmesi ile ilgili mucizeler; ölüm hastalığına yakalandığı zaman diliminde, ruhunu teslim ettiği esnada ve mübarek ruhu çıkarken meydana gelen mucizeler; kitap ehlinin onun vefatını bildirmesi ile ilgili mucizeler; mübarek cesedinin yıkanması, cenaze namazının imamsız ve cemaat yapılmadan kılınması, diğer cenaze namazlarında alışlagelen duaların okunmaması, defininin birkaç gün ertelenmesi, ruhunu teslim ettiği yerde defnedilmesi, defin ve taziye esnasında meydana gelen mucizeler; Hz. Peygamber’in kabri üzerinde namaz kılmanın haram olması, bedeninin çürümemesi, kabrinde diri olması ve kabrinde görevli bir meleğin Hz. Peygamber’e getirilen salavatları ona tebliğ etmesi ile ilgili mucizeler; Hz. Peygamber’in vefatından sonra ashabının yaptığı savaşlarda meydana gelen mucizeler, Hz. Peygamber zamanından bugüne kadar devam eden mucizeler, Hz. Peygamber ve diğer peygamberlerin diri olması ile ilgili mucizeler ele alınmıştır.

Yukarıda ana bölümler ve bu bölümlerin alt başlıkları verilerek tercümenin muhtevası kısaca sunulmuştur. *Hasâisü'l-Kübrâ*'da olduğu hâlde onun telhîsi veya telhîsinin tercümesine dâhil edilmeyen bazı konu başlıkları mevcuttur. Bu şekilde kaynak metinde olup tercümede bulunmayan konular, bölüm başlıkları da zikredilmek suretiyle aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Bölüm Başlığı	Hasâisü'l-Kübrâ'da Olup Tercümede Yer Almayan Konular
Birinci Bölüm	<ol style="list-style-type: none">1. Risalet öncesinde kâhinlerin Hz. Peygamber'i haber vermesi2. Abdulmuttalib'in rüyası3. Hz. Peygamber ana rahmindeyken yaşanan mucizeler4. Abdulmuttalib'in zemzem kuyusunu kazdığı sırada meydana gelen mucizeler
İkinci Bölüm	<ol style="list-style-type: none">1. Emzirme döneminde görülen mucizeler2. Hz. Peygamber'in esnemekten ve ihtilamdan korunmuş olması3. Annesiyle beraber dayılarının ziyareti için Medine'ye geldiği zaman görülen mucizeler4. Annesinin vefatında görülen mucizeler5. Dedesi ve Mekkelilerle beraber yağmur duasına çıkması esnasında görülen mucizeler6. Dedesinin işlerini görmeye gösterdiği başarılarla ilgili mucizeler7. Ebû Tâlib'in Hz. Peygamber hürmetine Allah'tan yağmur istemesi ile ilgili mucizeler
Üçüncü Bölüm	<ol style="list-style-type: none">1. Ebû Tâlib'in Hz. Peygamber ile yağmur duasına çıkması2. Hz. Peygamber'in Nadr ve el-Hakem'in suikastlarından korunması3. Dımâd, Amr b. Abdulkays, Tufeyl b. Amr ve Osmân b. Maz'ûn'un Müslüman olmalarında yaşanan fevkaladelikler4. İslâm'ı kabul etmiş kadınlardan Zinnîre'nin gözlerinin kör olması ve sonra iyileşmesi5. Kureyş halkının Abdulmuttalib ailesini boykot amacıyla her türlü alışverişi keseceklerine dair hazırladıkları sahifeyi Kâbe'ye asmaları ve bu hususta meydana gelen fevkaladelikler6. Hz. Peygamber'in kendisini bazı kabilelere arz ettiği zaman görülen mucizeler
Dördüncü Bölüm	<ol style="list-style-type: none">1. Hamrâü'l-Esed, Racî, Zâtu'r-Rikâ', Hendek, Kurayza, Benî Mustalık, Zî Kared, Hayber, Mûte, Huneyn, Tâif, Seyfü'l-Bahr, Tebük ve el-Esved savaşlarında meydana gelen mucizeler2. Maûne kuyusu ile ilgili fevkaladelikler3. Ebî Râfi ve Süfyân bin Nebîh'in öldürülmeleri ile ilgili mucizeler4. Aranîler kıssası, Devmetü'l-Cendel birliği, Hudeybiye, Umretü'l-Kazâ ve Zâtü's-Selâsil'de meydana gelen mucizeler5. Abdullâh bin Revâha, Gâlib el-Leysi, Ebû Mûsâ, Kutbe bin Âmir ve Zeyd bin Hârîse'nin müfrezelerinde meydana gelen mucizeler

Beşinci Bölüm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Peygamber'in Kayser, Kisra, el-Hâris el-Gassânî, Mukavkıs, Himyer, el-Celendî ve Hârise oğullarına gönderdiği mektupların tesliminde meydana gelen mucizeler 2. Sakîf, Benî Hanîfe, Abdülkays, Benî Âmir, Amr bin el-Âs, Devs, Süleym, Ziyâd el-Hilâlî, Ebî Sebre, Cerîr, Tay', Târik bin Abdullâh, Hadramût, el-Eş'âriyîn, Abdurrahmân bin Ebî Ukayl, Mâiz bin Mâlik, Müzeyne, Benî Sühaym, Şeybân, Uzre, Necrân, Cüreş, Muâviye bin Hayde, Fezâre, Ka'b bin Mürre, Benî Mürre bin Kays, ed-Dâriyîn, Hâris bin Abdülkülâl, Benî Bükâ, Tüci'b, Selemân, Muhârib, el-Cinn, Hureym bin Fâtik, Cehcâh, Râşid bin Abdürabbih, Haccâc bin İlât, Râfi' bin Umeyr, Benî Mahzûm, Ebî Sufre, İkrime bin Ebî Cehl, en-Neha', Hufâf bin Nadle, Benî Temîm ve Benî Âmir bin Sa'saa temsilcileri ve 2 Arabînin gelişinde meydana gelen fevkaladelikler
Yedinci Bölüm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Atıcılıkta güçlenme ile ilgili mucizeler 2. Cinlerden korunmaya dair mucizeler
Sekizinci Bölüm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dağın hareket etmesindeki mucizeler 2. Öldükten sonra toprak tarafından kabul edilmeyenler hakkındaki fevkaladelikler 3. Yalan söylediği için ölüme mahkûm edilen kimse hakkındaki fevkaladelikler 4. Minberdeki mucize
On Birinci Bölüm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Peygamber'in Talha, Zübeyir ve Sâbit bin Kays'ın şehadetlerini haber vermesi 2. Süheyl bin Amr'ın ileride okuyacağı hutbeyi bildirmesi 3. Mushafların yeniden yazılıp çoğaltılmasını haber vermesi 4. Abdullâh bin Selâm ve Ebû Zer'in durumlarını, Râfi' bin Hudeyc'in şehit olacağını, bir bedeviye su tulumu eskimeden öleceğini, Hz. Hasan'ın iki büyük cemaati barıştıracığını ve Muhammed el-Hanefiyye'yi haber vermesi 5. Ümmü Varaka'nın şehit olacağını, Ümmü'l-Fadl'a ileride karşılaşacağı zorlukları, Muhammed bin Mesleme'ye fitnenin zarar vermeyeceğini bildirmesi. 6. Azrâ'da haksız olarak öldürülenleri bildirmesi 7. Dördüncü asırda insanların değişeceğini, bir topluluğa içlerinden en son ölecek olanların ateşle öleceğini, bir topluluğa içlerinden birinin cehennemlik olduğunu ve Kays bin Mutate'nin durumunu bildirmesi 8. Meymûne'ye Mekke'de ölmeyeceğini bildirmesi 9. Kays bin Harşene'nin durumunu, ümmetinden bir topluluğun iğdiş edileceğini ve Bağdâd'ın inşasını bildirmesi

On İkinci Bölüm	“Duaların Kabulüyle İlgili Daha Önce Belirtilmeyen Mucizeler” başlıklı bu bölümün tamamı tercümede eksiktir.
On Üçüncü Bölüm	1. Hz. Yûşa', Hz. Dâvûd, Hz. Süleymân ve Hz. Yahyâ'ya verilen mucizeler 2. Hz. Peygamber'e hicret etmemiş bir kadını nikâhlaşmasının haram olması 3. Hz. Peygamber'e rahmetle dua edilmesinin yani Muhammed merhûm denilmesinin caiz olmaması

Sonuç

Tarih boyunca çeşitli kavimlere birçok peygamber gönderilmiştir. Bu kavimler, gönderilen peygamberlerden peygamberliğinin delili mahiyetinde çeşitli mucizeler talep etmişlerdir. Hz. Peygamber'e peygamberlik vazifesinin tevdi edilmesiyle Arap kavminin müşrikleri de ondan mucize beklemişlerdir. Ancak Kur'ân-ı Kerîm'de söz konusu müşriklerin talepleri her defasında reddedilmiş ve Hz. Peygamber'in mucizesinin Kur'ân-ı Kerîm olduğu defalarca vurgulanmıştır. Hâl böyle olmasına rağmen Hz. Peygamber'in vefatından sonra bazı sahabe, tâbiin veya ulemanın Kur'ân'ın defaatle bildirdiği durumun aksine Hz. Peygamber'e olağanüstülükler atfettiği görülmektedir. Bu durumun birçok sebebinin olması muhtemeldir. Bu muhtemel sebeplerden birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz: 1. İslâm dinini daha sonra kabul eden bazı kişilerin İslâm'dan önce benimsedikleri dinlerinde geçmiş peygamberlere dair nakledilen olağanüstü özellikler ve bunun etkisiyle söz konusu kişiler tarafından Hz. Peygamber'e de birtakım olağanüstü vasıflar yüklenmesi. 2. Hz. Peygamber'e duyulan sevgi ve saygının sonucu olarak onu diğer insanlardan üstün görme arzusu ve bunun sonucunda ona olağanüstü özellikler yüklenmesi. 3. Kur'ân'da Hz. Peygamber'in yaratılış açısından bir beşer olduğu vurgulanmasına rağmen ulemanın sahih olmayan hadis kitaplarında nakledilen hadislerden hareketle ona insanüstü bir özellik kazandırmak istemesi. İşte bu ve buna benzer sebeplerle Hz. Peygamber'e birtakım olağanüstü vasıflar yüklenmesi sonucu hasâis alanı doğmuştur. Bu sahanın en önemli eserlerinden biri Süyûtî tarafından yazılmıştır.

Süyûtî'nin birçok kaynaktan istifade ederek Hz. Peygamber'in olağanüstü özelliklerine dair hadisleri derlediği *Hasâisü'l-Kübrâ*'sı hasâis sahasının önemli eserleri arasında yerini almıştır. Bu eser üzerine Süyûtî'nin kendisi de dâhil olmak üzere birçok âlim tarafından şerh, muhtasar, telhîs ve tercüme tarzı eserler yazılmıştır. Süyûtî'nin söz konusu eserini telhîs edenlerden biri de 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Abdülmecîd Sivâsî'dir. *Telhîsü Hasâisü'n-Nebî* adıyla yapılan ve Arapça olan bu telhîsin şimdiye kadar herhangi bir nüshası tespit edilememiştir. Abdülmecîd Sivâsî'nin mürit ve talebelerinden Muslihiddîn Gırnatevî, bu telhîsi *Kitâbu'l-Fusûl fî Tercemeti Hasâisi'r-Resûl* adıyla Türkçeye tercüme etmiştir.

Çalışmamızda Gırnatevî'nin 17. yüzyıl başlarında yaptığı bu tercümesinin detaylı bir şekilde tanıtılmasıyla; gerek Türk coğrafyasında ilgi görmüş hasâis sahasının önemli eserlerinden *Hasâisü'l-Kübrâ*'nın gelenek içerisinde yapılmış bir tercümesinin gün yüzüne çıkarılması sağlanmış gerekse kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan mütercim -hayatı ve eserleri hakkında satır aralarında verdiği birtakım bilgilerden hareketle- kimliği tayin edilmiştir.

Gırnatevî'nin tercümesinin asıl kaynak metni, Abdülmecîd Sivâsî'nin telhîsidir. Her ne kadar telhîsin şimdilik herhangi bir nüshası elimizde bulunmadığından tercüme ile mukayesesi yapılamamış olunsu da mütercim genellikle eksiltme veya eklemelerde bulunduğu durumlarda bunu belirtme yoluna gitmiştir. Bu da mütercimnin tercüme ettiği eserin şeyhine ait olması ve şeyhine olan saygısının bir göstergesi olsa gerektir.

Mütercim, okuyucunun eserden azami oranda faydalanmasını sağlamak amacıyla genellikle sade bir dil tercih etmiş ve anlaşılmayacağını düşündüğü kelime, ibare veya cümleleri izah etmiştir. Böyle bir yöntem benimsemesinin sebebi, Hz. Peygamber'in olağanüstü özellikleri ve mucizelerinin daha geniş bir kitleye ulaştırılmasını sağlamak ve bunun sonucu olarak okuyucunun duasını almaktır.

Gırnatevî, yeri geldikçe kendi zamanında karşılaştığı bazı toplumsal yozlaşmalara ve aksaklıklara değinmiştir. Bu durum, -onun yaşadığı- 16. yüzyılın sonları ile 17. yüzyılın ilk yarısının toplumsal hayatında meydana gelen yozlaşmalar üzerine yapılacak araştırmalara veri mahiyetindedir.

Mütercim zaman zaman bazı grupları, akımları, zümreleri ve mezhepleri tenkit etmiştir. Onun özellikle Hurûfilik akımını sert bir dille eleştirdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Mutezile, Zenâdika, Hanâbile, Zeydiyye, Cebriyye, Kerrâmiye vb. mezheplere dair birtakım eleştirilerde de bulunmuştur. Bu yönüyle Gırnatevî'nin eseri burada anılan mezhep veya akımlara dair klasik dönem âlimlerinin tenkitleri üzerine yapılacak araştırmalara da katkı sağlayacaktır.

Gırnatevî, tercümesinin satır aralarında bazı kelime ve ibarelerin hem lügat hem de istilâh manalarına değinmiştir. Aynı zamanda sarf ve nahiv kuralları hakkında da birtakım bilgiler vermiştir. Bu yönüyle Gırnatevî'nin tercümesi gerek sözlük çalışmaları gerekse sarf ve nahiv temelli çalışmalar için de malzemeler içermektedir.

Kaynaklar

- Ahatlı, E. (1997). Hasâisü'n-nebî. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 16, 277-281.
- Ahmed Hilmî (1907). Ziyâret-i evliyâ. Cihan Kütübhânesi Matbaası.
- Aslan, R. (2007). Suyûtî'nin hadis ilmindeki yeri. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bağdatlı İsmâil Paşa (1948). Hediye-tü'l-ârifin esmâü'l-mü'ellifin âsârü'l-musannifin. Mektebü'l-İslâmiyye.
- Bursalı Mehmed Tâhir Efendi (1972). Osmanlı müellifleri I. (A. Fikri, Yavuz ve İsmail, Özen Haz.). Meral Yayınevi.
- Celâleddîn Abdurrahmân Ebî Bekr Süyûtî (1995). Enmûzecü'l-lebîb fî hasâisi'l-habîb. (Abbâs Ahmed Sakar Nşr.). Matbaatü'n-Nehâcü'l-Cedîde.
- Celâleddîn Abdurrahmân Ebî Bekr Süyûtî (t.y.). Hasâisü'l-kübrâ. (Muhammed Halil Harrâs Thk.). Darü'l-Kütübü'l-Hadîsiye.
- Devellioğlu, F. (2006). Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat. Aydın Kitabevi Yayınları.
- Erkoç, B. (2013). İbrâhim Hanîf'in menhecü'l-edîb fî şerhi enmûzecü'l-lebîbi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, C. (1997). Abdülmecîd-i Sivâsi hayatı, eserleri ve tasavvufî görüşleri. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hüseyin Vassâf (2006). Sefîne-i evliyâ III. (Mehmet, Akkuş ve Ali, Yılmaz Haz.). Kitabevi Yayınları.
- Kaçar, M. (2017). Halvetilik hakkında önemli bir Türkçe eser: Muslihiddîn Gırnatevî'nin istivâ-yı tarîk-i muhammediyye fî silsileti'l-aleviyyesi. Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (8), 55-74.
- Kandemir, M. Y. (2010). Şemâil. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 38, 497-500.
- Mehmed Süreyya (1996). Sicill-i Osmanî 1. (Nuri, Akbayer Haz.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Muslihiddîn Gırnatevî, Kitâbu'l-fusûl fî tercemeti hasâisi'r-resûl, Süleymaniye Kütüphanesi Nuruosmaniye 799, No: 799.

- Oğuzay, R. (2018). Hasâis ve hadis literatüründe hasâis rivayetlerinin muhteva ve sened yönünden değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oğuzay, R. (2019). İslâm literatüründe hasâis: mefhûmu ve muhtevası. Hadis Tetkikleri Dergisi, 17 (2), 139-165.
- Ömer Rıza Kehhâle (1993). Mu'cemü'l-mü'ellifin: terâcimü musannifî'l-kütübi'l-Arabiyye 2. Müessesetü'r-Risâle.
- Özkan, H. (2010). Süyûtî. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 38, 188-198.
- Şeyhî Mehmed Efendi (2018). Vekâyi'u'l-fuzalâ Şeyhî'nin şakâ'ik zeyli. (Ramazan, Ekinci Haz.). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Tuzcu, R. (2002). Hz. Peygamber'le ilgili bazı halk inanışlarının el-hasâisü'l-kübrâ'daki dayanakları. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, F. (2012). Hasâis ve delâil edebiyatında Hz. Peygamber'e atfedilen hissi mucizelerin Kur'an çerçevesinde değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, F. (2020). Hasâis ve delâil edebiyatında Hz. Peygamber'e atfedilen hissi mucizelerin Kur'an çerçevesinde değerlendirilmesi. Umde Dini Tetkikler Dergisi, 3 (1), 105-140.
- Yavuz, Y. Ş. (1994). Delâilü'n-nübüvve. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 9, 115-117.
- Yavuz, Y. Ş. (1997). el-Hasâisü'l-kübrâ. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 16, 276-277.
- Yavuz, Z. (2019). XVII. asır Osmanlı mutasavvıfı Abdümeccid Sivâsî'nin dürrü'l-akâid adlı eseri (inceleme-metin). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcıoğlu, T. (2020). Abdümeccid-i Sivâsî dîvânında tasavvuf terminolojisinin işlevsel sözlüğü. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.
